

"Продумана система інженерних загороджень у поєднанні з природним ландшафтом перетворили Бахмутський район на справжню неприступну фортецю, біля стін якої знайшла смерть не одна тисяча ворогів", — наголосив командувач Сухопутних військ Збройних Сил України, генерал-полковник Олександр Сирський (за матеріалами Military Media Center, фото Генштабу ЗСУ)

Формула нашого успіху: довіра до партнерів, віра в ЗСУ і зважена впевненість у своїх силах

Віктор СКОРИК

За цей рік Український Народ зробив головне — він вистояв, він став зрілою нацією, народом, який вчинив подвиг, приголомшив світ своєю гідністю, зупинив орду, до зубів озброєну та навчену, налаштовану на ведення великої війни проти України.

Наш народ вистояв — спочатку фактично на самоті, а пізніше, коли в нього повірив вільний світ демократії, прийшла й допомога колективного Заходу — зброя і боєприпаси, спочатку маленьким, несміливим ручайком, який з часом все більшав і більшав, набирав сили, до якого доєднувалися інші ручаї, і тепер і ця допомога набуває сили величного річища потужної сили, що греблі рве — ті греблі зі зла, які нагатила московська озброєна навалоч.

Зрозуміло, що Москва, яка планувала увійти в Київ максимум за чотири доби і розбити Україну вщент за два тижні, бліцкригом, як це робили їхні попередники у минулому столітті, німецькі імперські нацисти, — тепер, коли минув аж рік, б'ється в істеричі від власної злоби. Для неї ця дата — 24 лютого — стає сакральною, вона намагається приховати свою ганьбу та знівельовати свої нищівні поразки протягом року на Київщині, Чернігівщині, Харківщині та Херсонщині; вона намагатиметься зробити бодай щось, аби вийти на якісь рубежі, які б кремлівщина могла подати як перемогу своєму збожеволілому населенню.

Наближається річниця початку наступу Масштабного Зла, коли нацистські орди осатанілої та самовпевненої імперської Московії сараною посунули на наші землі з метою геноциду українського народу, для "окончателного рішення українського вопрса".

Але це не головне, є значно вагоміші причини ще дві обставини, що примушують Кремль, будь-що, перейти незбаром у більш/менш форматний наступ: 1) весна, що наближається, і 2) військова допомога Збройними Силами України небувалих масштабів, спланованих на саміті Рамштайн-8 нашими західними партнерами. Бо початок весни — не сезон для наступів, коли наші чорноземи Слобожанщини, Донеччини та Херсонщини фактично унеможливають просування важкої техніки ворога в наступі. А після того, у квітні, коли ґрунти стануть твердішими, саме тоді настануть розрахункові терміни основних поставок ЗСУ масштабної кількості сучасної західної важкої техніки із сотнями танків. Тобто Українське Військо набуває повних кондицій і відповідної зброї для свого подальшого визвольного наступу.

Отже, у підсумку — найближчим часом є вірогідними спроби масштабного наступу окупантів. Власне, такий наступ вже й здійснюється із застосуванням тактики наступу штурмовими групами — на Бахмутському, Авдіївському напрямках, у районі Кремінної, є значні спроби перейти в контрнаступ на Сватівському фронті, на Лиманському напрямку, а також у Куп'янському вузлі. Надалі будуть намагання масштабувати розміри наступу.

Та, можливо, не тільки в названих напрямках. Великою, але, напевно, нездійсненою спокусою для ворога є Харків. Тож цілком можливі спроби атакувати Харків. На мою думку, як обманний маневр, щоб відтягнути сили нашої оборони з головних напрямків. Харків за рік довів ворогу наочно, що він незламний, і за цей рік він не тільки не ослаб, а неймовірно підсилюється.

Херсонський контрнаступ ворога має практично нульову ймовірність. По-перше, це наступ із плаского лівого берега Дніпра на крутий правий берег, по-друге, при відступі з правого берега ворог знищив всі мости і переправи на правому березі, аби наші війська не вийшли на лівий берег на плечах противника.

Більш вірогідним є наступ на Запоріжжя. Але я впевнений, що про це добре подбало командування ЗСУ. Взагалі, Запорізький напрямок такий, що ймовірність прориву є з обох боків — нашого і ворожого.

Отже, скоріш за все, головними напрямками і задачами для окупантів у цей час будуть межі Донецької та Луганської областей, а також можлива серйозна спроба повернутися у Куп'янськ-Вузловий, який є важливим потужним

Закінчення на стор. 2

ІВАН ДЗЮБА. З ТВОРЧОГО СПАДКУ

10–11

ПОДВИЖНИЦТВО ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО

12

ЙВАНОВА МАРІЧКО, ПРОЩАЙ!

14

ПЕРЕДПЛАТА—2023

Тижневик "Слово Прогвіти" (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях "Укрпошти" за допомогою Інформаційного листа № 1 (вкладка № 1) додатку до "Каталогу видань України "Преса поштою" на 2023 рік (I півріччя)" з доставкою:

1 міс. — 28,39 грн.

3 міс. — 80,17 грн.

6 міс. — 154,34 грн.

Також можна передплатити нашу газету на сайтах "Укрпошти" <https://peredplata.ukrposhta.ua/> та ДП "Преса" <http://presa.ua/>

Формула нашого успіху: довіра до партнерів, віра в ЗСУ і зважена впевненість у своїх силах

Закінчення.
Поч. на стор. 1

транспортним вузлом, що значною мірою визначає логістику ведення боїв на всьому сході України.

Про небезпеку такого розвитку ходу війни у лютому попереджав Залужний, ще два місяці тому, у грудні. Серед інших напрямів можливих наступів ворога, він називав також наступ на Київ. Найбільш небезпечний. Звісно, Валерій Залужний називав всі загрози, так би мовити, із запасом, по максимуму, і з тим баченням, що визначалось станом на грудень минулого року. Але зараз фактично очевидно, що безпосередня загроза великого наступу на столицю на цей час майже неможлива. Київ зараз значно зміцнив оборонні потужності міста, особливо відчутно покращився стан захисту неба, завдяки новим поставкам засобів ППО.

Відповідної концентрації військових сил Москви у безпосередній наступальній близькості до Київського регіону наразі немає.

У Білорусі зараз сконцентрований чималий, але недостатній контингент військ заведених з Московії. Звісно, якщо уможливити додати до цього контингенту сили білоруських збройних сил, то така маса мала б більш загрозливий характер. Тобто до 30 тисяч наявних московських військовиків додалися би ще близько 20 тисяч білоруських. Але, по-перше, Лукашенко добре знає, що значна кількість білоруських військовиків у разі війни з Україною або банально дезертирує, або ж певною кількістю перейде на бік ЗСУ.

Крім того, Лукашенко розуміє, що, вступивши безпосередньо у війну, він підписує собі вирок. Бо його війська будуть неминуче розгромлені в Україні, або добряче деморалізовані, а саме силовіки є фактично єдиною опорою, щоб утримати владу Лукашенка. І основну роль відіграють Збройні Сили. Тим більше, що неминучі втрати на війні стали б також потужним деморалізуючим фактором для інших силових структур, а білоруське суспільство набуло б шансу позбутися диктатора і вийти з війни. Отже, наступ на Київ, а також на Чернігів фактично неможливий, оцінюючи сьогоднішню ситуацію.

Є ще один вид наступу – масштабний десант. Але в нинішніх умовах це абсолютно нездійсненна акція. Те, що було можливо в перші дні масштабної війни, – сьогодні повна утопія, приречена на безумовний провал. Десантні засоби під Києвом будуть гарантовано знищені. Ті системи ППО, що охороняють небо над

Києвом сьогодні, здатні однозначно відбити будь-які спроби десанту. У нас ще немає систем боротьби проти балістичних ракет, але це не про десантну атаку. Протидія військо-десантним літакам і гелікоптерам силами ППО Києва нині має 100% ефективне вирішення.

Ще є варіант висадки десантів віддалено від Києва, де щільність засобів ППО менша. Але й у цьому випадку більшість десантних транспортних засобів будуть гарантовано збиті, разом із десантними групами на борту; і навіть, якщо деяка частина з них все ж таки не буде збита і здійснить локальний десант, то дійти до Києва теж вже нездійсненна задача, бо для цього треба пройти з боями як мінімум десятки кілометрів в умовах щільної мережі статичної і маневреної оборони, та й сили ТРО теж велика допомога. Часи змінились. Вдертися до столиці не вдасться.

За цей рік великомасштабної війни значно зросла й вартість тієї допомоги, яку нам надають держави Заходу, і особливо – США, які є головним організатором такої допомоги. Допомога США нині становить майже 120 млрд доларів, що накладає відповідальність у звітності інвестицій американського народу в нашу перемогу і в захист розвитку демократії в Україні. Тому після року, коли було дуже гаряче і було не до того, та й суми ще не досягали таких астрономічних розмірів, уряд США здійснював допомогу фактично без особливого контролю, зосередивши увагу лише на тому, аби зброя і боеприпаси, які вони надали, не потрапляли в треті країни (в результаті можливих корупційних спокус) – і таких фактів досі не зафіксовано.

Уряду США, звичайно, відомо, яку деструктивну силу і які масштаби має корупція в Україні. І ось тепер, через рік, США як великий інвестор перемоги демократії, вирішив, що час аудиту витрачених коштів настає, що годі вже з цим зволікати. Бо, з огляду на величезні кошти, які вже надані Україні й будуть надаватися й далі, в геометричній прогресії зростають і корупційні спокуси й апетити у деяких можновладців в Україні, а також безвідповідальні споживацькі настрої не тільки у владі, а й у чималій частині українського суспільства. “Дай!” – для багатьох стало чи не найголовнішим гаслом, а для деякого – способом мислення і життя. “Дай!”, а натомість імітація або й відсутність демократичних та правових реформ у діях – це не те, за що платять наші партнери вільного демократичного світу.

Коли світ рік тому зрозумів, що український народ готовий на смерть битися за своє існування, за свою свободу, героїчно й гідно, наші західні партнери прийшли нам на допомогу. Так, нам би хотілось, щоб це сталося раніше і щоб більше, а найкраще – щоб взагалі фізично разом із нами. Але світ є інерційний, така природа. І у нас теж. Бо, не секрет,

що лише біда 2022 року розбудила більшість українців від інерційного сну, неусвідомленої безвідповідальності та легковажності тими смертельними небезпеками, що їх несе “руській мір во всьому міре”, особливо нам, українцям.

Західним суспільствам був потрібний час для суспільного усвідомлення, переналаштування суспільних настроїв. Власне лише бліцкриг – був єдиним шансом для зажерливої орди, хоча вона це й не розуміла тоді, не розуміє цього досі. Нахрапом не вийшло, то тепер намагаються взяти змором. Вони й досі сподіваються на втому українців, а ще більше на втому та байдужість та роздрай серед громадян західних суспільств. Марно. Навпаки, західний світ за цей час згуртувався та значно збільшив дієвість допомоги Україні у цій війні з імперією зла.

Системна корупція є загрозою нашому успіху у війні з “руським міром” та цим його ментальним послідом-спадком, який бруднить та душить наше державне і суспільне тіло. Саме той потужний Великий Аудит своїх витрат, що впровадив Білий дім зараз на постійній основі в Україні, має на меті не тільки контроль, а й ще більш засадничу мету – постійний імпульс для розвитку демократичних інституцій в Україні, впровадження в державі сильної і стабільної правової системи. Щоб нарешті жили не “по поняттях”, а за законом. Бо саме це є основою і нормою життя в сучасному правовому, демократичному суспільстві, і самі ці інституції та норми формують систему, яка максимально захищена від корупційних метастаз, що душать розвиток суспільного організму. Так, корупція є всюди і завжди в певній кількості, викоринити її на нуль неможливо. Але у правових державах вона не має ознак масштабності і системності. Саме проблема викоринення корупції зараз на часі в Україні! Щоб наша перемога була не змарнованою і була досяжною.

Як на це відгукнулася чинна влада в Україні? Очікувано. Спробами імітації боротьби з корупцією. Показові, точкові звільнення посадовців – це не боротьба з корупцією, а є проявами свавільного, не правового вождизму, коли без пояснення причин, без прозорої комунікації із суспільством робляться будь-які звільнення, замість ствердження пра-

вової держави. У чому причина звільнення? Кримінал? То де кримінальні справи? Не кримінал, а, наприклад, некомпетентність? Тоді чому нема чіткої артикуляції цієї хибки, і чому за такий підбір кадрів ніхто не покарає? Це лише лукаве тасування колоди тих самих мічених карт. І аж ніяк не є вирішенням питання корупції. Потрібні системні інституції, яким так затято і лукаво противляться можновладці, бо вся звична система їхнього світоустрою та облаштування, вся ця субкультура корупції тоді піде нанівець.

Опір цьому злу буде сильним. Ілюзії щодо цього зайві. Але й тиск аудиту США та європейських правових структур теж буде сильним. Іншого не дано.

Треба робити, а не імітувати, треба лікуватись, а не робити вигляд, що лікуєшся. Тоді є шанс на успіх.

Показовим в цьому сенсі є той кейс міністра Резнікова, який зараз когось збурило, а когось обурило в українському суспільстві.

Не маю жодних сумнівів, що Резніков знав, але не втручався в ті оборудки, що коїлись у системі Міноборони. Не в деталях і не в фактах знав, що таке може бути і точно буде. Він знав, що це неминує у тих умовах, в яких він працював. Чому він так чинив? Тому що він людина системи, і тому він діяв відповідно існуючій системі, в якій право є лише фігювим листячком, яке сором’язливо прикриває причинне місце не правового життя по поняттях. Хочеш жити і працювати в цій системі, то ти повинен бути системним гравцем, тобто жити за поняттями саме цієї гнилої системи.

Резніков є фаховим, висококваліфікованим юристом, з позитивною фаховою історією. Тож він на посту МОУ зосередився на тому, в чому він компетентний – на підготовці, укладанні угод щодо постачання зброї Україні. Він фактично очолив цей найактуальніший запит під час війни. І я вважаю і бачу, що він це робив успішно, компетентно, без метушні, гучних піарів та пропагандистських заяв, він чи не єдиний з можновладців не тролів наших західних партнерів, а солідно і компетентно займався своєю справою.

А ось робота в міністерстві з усіх інших питань вирішувалась і здійснювалась його заступниками та начальниками департамен-

тів, робота, до якої він був непричетний, тому що це за умовчанням (по поняттям) креатура і епархія інших дієвих осіб – очільників Офісу Президента та його оточення, які й просували цих виконавців на жирні та масні посади в цьому міністерстві для власних і цілей та корпоративних владних інтересів, такого собі обшакі.

Але настав той час, коли успіхи Резнікова у справі організації постачання зброї перевірили ту межу, за якої затьмарилась і зменшувалась роль верховних можновладців в цьому пекучому для війни питанні. Тому й ревності. Мавр зробив свою справу, Мавр має йти! А тут ще й чудова нагода для цього – звільнення важливої фігури, що виконає роль цапа-відбувайла у справі імітації “великої” боротьби з корупцією. І ще й неуспіхи на фронтах війни останнім часом (тимчасові і об’єктивно зумовлені обставинами, які я вище описав), було зручно начепити на офірного цапа. А ще він трохи занадто успішний, а тому трохи незалежний і сильно фаховий. Тож Резніков мав поступитися молодому, голлодному до кар’єри генералу Буданову, лояльність якого і стиль роботи його (піар, гучні заяви та пропагандистські гасла та химерні прогнози) є чинниками і ченотами безпроблемного та зручного для ОП міністра оборони.

Однак щось пішло не так. Що ж пішло не так? А те (і це цілком очевидно), що Резнікова негласно підтримали у Білому домі, де всі ці безвідповідальні фінти офісу президента були заблоковані. Тому Резніков й відмовився йти з посади “за власним бажанням”, як наполягав Єрмак, а також тому він й відмовився йти на втішну посаду в інше мертвонароджене міністерство, яке збираються ліквідувати згодом.

США хочуть і наполягають на спільній, плідній роботі допомоги Україні постачанням зброї разом з професіоналами, з компетентними людьми – із Залужним та Резніковим. Що резонно і є єдино правильним рішенням у цей час.

Сподіваюсь, що ця історія, дуже неприємна, але повчальна для чинних можновладців, стане гарним попередженням і чутливим сигналом для них, який означає, що час імітацій та вихлясів сплив. Потрібні реальні дії у справі руйнування системи корупції в державі, починаючи саме із владних верхів. Потрібна саме системна робота, а не показова галаслива та порожня облудна кампанійщина.

Мій контурний, лаконічний прогноз: лютий-березень – важка, але успішна оборона; червень-липень – успішна наступальна косовиця, осінь – переможні жнива нашого Війська.

Формула нашого успіху така: довіра до наших партнерів, віра в ЗСУ і зважена впевненість у своїх силах. Це інтегральна формула здобуття нашої майбутньої Перемоги – перемоги українського народу у війні з абсолютним злом нацистської Московської імперії. Слава Україні!

Віктор СКОРИК

вічна пам'ять...
Центральне правління ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка висловлює глибоке співчуття Юрію Михайловичу Гандзюку з приводу неоправної втрати – смерті матері Діни Іванівни. Світла їй пам'ять!

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

У порядок денний московщини вписане “вічне” питання — знищити Україну та українців. Причому авторами-вбивцями цього багатостолітнього проєкту були одні й ті ж суб’єкти, переодягнуті то в московських кривавих царів, то в більшовицьких катів, то в путінських скажених псів.

І залежно від “погоди” вони обирали інструменти для катувань та вбивств українства. Нерідко їх використовували одночасно, згодом “милозвучно” називаючи ці варварські методи “гібридною” політикою (війною). Етноцид, лінгвоцид, екоцид, голodomор, геноцид, репресії, військова агресія, загарбання і вбивство — все це донині зберігається в арсеналі московитів у ставленні до українськості. 2022 рік залишився в історії тією чорнознаковою сторінкою, коли вічно конаюча недоімперія зла (ерефія), відмобілізувавши всі темні сили, жовчне людиноненавистництво, традиційну українофобію, дикунську похоть загарбувати, вбивати, гвалтувати і безупинно брехати, розпочала свій розбійний “батьків похід” для остаточного вирішення “українського питання”.

Назавжди в людській пам’яті залишиться і той ганебний для нацистської “рузні” кадр, коли напередодні “24-го” очманілі від імперської інфекції та запаху людської крові неофашисти-гундяївці в кремлівській залі одностайно провозгласили за війну проти України. Здавалося (насправді так і є), що ці божевільні люди не в краватках та білосорочках, розсажені в розкішно-барські крісла, а хвостаті мавповиди у глухій лісовій хащі. Проте єдине, в чому варто піти їм назустріч, — це те, що, незважаючи на їхню звіриноподібність і звіриноподібність, людство мусить засудити Міжнародним трибуналом цей смердючий непотріб за злочини проти людяності, проти України. Навколо цього нагального завдання вже розпочався процес.

2 лютого 2023 року задля створення спеціального трибуналу в забезпеченні відповідальності росії за її злочини до складу групи (Україна, 19 держав та зовнішньополітична служба ЄС) приєдналася і Фінляндія. Нам, українцям, це вселяє надію, що все-таки вдасться “на суд твій праведний прийти...” безкайданним, вільним, соборним Народом. Дуже широко й образно висловив таке загальнонаціональне почуття відомий політик, державний і громадський діяч Степан Хмара на нещодавній просвітнянській конференції, присвяченій Дню Соборності: “Дуже хочеться жити, дожити, борючись, до нашої Перемоги”. А переможемо тоді, коли здолаємо, довірившись гідну справу предків, ненависну всьому совісному людству оркостанську московщину. Ця ідея не народжена нині, вона зрощувалася століттями народними устремліннями в образі національних провідників і воїнів.

У зв’язку з викликами і загрозами, що переживає нині світ, а передовсім Україна, пошуками виходу з цієї вселенської катастрофи і захисту від агресора, заюшеного людською кров’ю, треба пам’ятати уроки, непідвладні часу. Бо ще 300 років тому останній правний гетьман України Пилип Орлик нагадував упродовж трьох десятиліть світові і власному народу про три сентенції буття.

Помста “правдою, силою і волею”

347-й день війни, якої світ не знав уже 80 років. Масштаби руйнувань, жорстокості та цинізму з боку агресора (росії) вражають. Лише прямі матеріальні збитки для України сягають 750 млрд доларів. Але хіба вимірюються сухими цифрами трагедії й катастрофи людського життя, мільйонів згублених доль українців? Незагоєні рани, перевернутий світ власного буття, який сприймається контрастними кольорами війни. Знову, як і минулого століття, її епіцентром стала Україна, яка переживає страшні екзистенційні випробування.

Перша, хто є нашим (і спільним) ворогом; друга, як позбавити себе неволі; третя, орієнтація визволення всіх і вся — антимосковська коаліція передусім великих держав. Отож в ті далекі часи виписувалася українськими провідниками не тільки мета, але й засоби та шляхи її досягнення, чітко й прогностично акцентуючи: а) москвин — загарбник і знобитель; б) панування москвин над “іншим” настає лише завдяки грубій силі, а тому “заперечити” йому, здолати його український народ може тільки силою; в) нові цивілізаційні можливості для України та інших народів настають тоді, коли серед “хитромудрих” політичних комбінацій у середовищі світової спільноти визріє єдино вірна аксіома — створення умов та політична воля держав для переможного антимосковського виступу. Тобто, перекладаючи сучасною мовою, — формування єдиної антипутінської (антифашистської, антирашистської) коаліції, про яку заявляла ще на початку вторгнення низка українських громадських організацій. Безперечно, нинішня ситуація, яка склалася в світопорядку внаслідок російської агресії, спричинила творення такої інтеграційної моделі. Однак упродовж тривалого часу ці процеси були практично заморожені. Натомість чимало країн, зокрема тих, які сповідують демократичні й гуманістичні цінності, намагалися “олонднювати” тоталітарний режим московії, сподіваючись на “миролюбності” кремлівської політики. Колишній прем’єр Великої Британії Борис Джонсон в січневому інтерв’ю “The Washington Post” визнав: “Країни-члени НАТО прийняли цю фальшиву тезу (мушу визнати — певний час і я сприймав її), всіляко намагаючись не провокувати Путіна, заспокоївши його на Бухарестському саміті НАТО 2008 року. Тоді Українці хотіли отримати План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ), однак отримали лише кілька “тепліх” слів про можливе членство”. А потім (2014) — цинічне вторгнення росії на Донбас і в Крим.

Однак найбільшою проблемою був не лише зовнішній фактор, а й неспроможність виконати “домашнє завдання”, щоби євроатлантизм став, нарешті, нашою національною цінністю й одним із головних чинників національної безпеки. Безумовно, сучасні реалії характеризуються зовсім іншими вимірами. Результати соціологічних досліджень показують, що понад 83% українців підтримують вступ України до НАТО. Але визначальною умовою входу в євроатлантичний союз стали успіхи Збройних Сил України на полі бою.

Бо аргументи щодо України, яка нібито не має військової сумісності з НАТО, вже не діють і є упередженнями. Українці майстерно й успішно використовують розмаїття натівської техніки. Той же Джонсон стверджує, що немає нічого, чого НАТО могло б навчити українців про ведення війни, але є багато того, чого вони могли би навчити нас. Водночас зрозумілим є один доконаний факт — відсутність належної євроінтеграції, невходження України в систему колективної (євроатлантичної) безпеки привело до трагічних наслідків. Тому нині в цій стратегії громадянське суспільство, влада, ЗМІ, церква, освіта, громадські неурядові організації мають діяти в єдиновекторній ніші — “бути разом”. Для нас цей політичний напрям мусить стати загальнонаціональною потребою. Адже зло не зникне саме по собі, тим паче в такому імперсько-гноблячому обрамленні, яким є росія, що віками перетворювала власні злочини на “суспільне благо” та “благі наміри”. Вона ніколи не калялась, не вибачалась, не прощала і навіть “не програвала” (?), натягуючи на себе то жупел стра-

ховиська, то шаманської месійності. З політичної, психологічної, культурної, ментальної точок зору русня продовжує (безнадійно) перебувати поза межами діалогу, дискусії, взаємопорозуміння, гуманного співжиття.

Ще на початку ХХ століття в “Історії русської літератури” появилася характеристика цієї помилки природи, що зветься “рассеєй”. Їхній академік Пупін так охарактеризував тоді сутність москви: “поглинута завданням створення держави, москва впадала в ту релігійну і національну нетерпимість, що закрила її китайською стіною від іноземців та іновірців, породила крайню національну пихатість, перегордовивши шлях до просвітництва. Національна бундючність вкупи з релігійним фанатизмом створили негативний образ народів, зокрема щодо греків, Литовської Русі та малої Русі”.

А німецький учений Пуфендорф за пів століття до цього написав, що руські є дуже лютьми і кровожадними. Рабський народ по-рабському смиренний. Відтоді ментально в цій колективній свідомості нічого не змінилося на краще. Тільки в бік звиродненості. Ідеолог московитів дугін на початку вторгнення в Україну озвучив їхню “світоглядну” тезу ХХІ століття: “Українців треба вбивати, вбивати, вбивати, це я вам кажу як професор” (звання йому пришили одразу ж після фотографування з гранатометом в Південній Осетії). Однак цього йому замало і він заявляє, що “я довго думав над тим, що росії потрібно для посилення національної ідеї і додумався до того, що нам потрібно захопити Європу”.

Що це? Путінізм, фашизм, рашизм... Хоча їх по суті не відрізнити, адже в основі нинішнього кремлівського режиму знаходиться та ж людиноненавистниця, авторитарна ідеологія і практика, де панують культ особи, мілітаризм, тоталітаризм, ідея месіанства, війни й загарбання. Просто звичайний російський фашизм назвали рашизмом, причепуривши євразійством, новими геополітичними реаліями, ядерною бомбою та амбіціями кремлівських збоченців. А запозичену ідею великої “цивілізаційної” місії росії рашизм підпер московським “православ’ям” — “захисником” духовності людства.

Отож євразійські топ-інтелектуали на кшталт дугіних, михалкових, охлобистіних, ніконових, рагозіних та “духівників”-гундяєвих, опираючись на міфологеми про “Третій Рим” (москва з особливою місією) та “Послання старця Філофея до великого князя василія”, продовжують підживлювати ідеократію, неомесіанізм, рашизм, ігноруючи логіку історії, людяність, намагаючись звести все і вся до ідеї “великої рассеї”.

Саме на такій еклектичній мішанині зомбований увесь “глибинний” народ, починаючи з дитсадка, школи, університету. Саме цей абсурд впилюють у мізки молоді, коли нещодавно в навчальний курс “Історії росії” ввели обов’язкові теми про “ідеали” їхньої повномасштабної війни проти України, або як вони по-блюзнірськи називають — “спецаперація”. Нічого дивного, адже роками до цього на книгах і працях “професора дугіна” виховувалися (-ються) цілі покоління університетської молоді. І треба зазначити, що тематика цього навчання завжди характеризувалася українофобією, україноненавистництвом.

У своїй книзі-посібнику “Основи геополітики” він пише: “Суверенітет України являє собою настільки негативне для російської геополітики явище, що, в принципі, легко може спровокувати збройний конфлікт... Тому Україна повинна стати чисто

адміністративним сектором російської централізованої держави, стратегічно бути проєкцією москви”.

Такою вимальовується перспектива України в кліше рашистської ідеології і практики, в лоні якої “вихована” вся російська інтелігенція, захекано й заподливо підтримуючи кремлівську агресію проти України (і не тільки).

Бо “рашизм — це добре, — стверджують вони “вустами” сатаніста охлобистіна, — це консолідарно, інтернаціонально, прогресивно, це можливість зробити кожну людину на землі щасливою. Рашизм — це ідеологія героя, милосердя святого, вибір мудрою. Я був би гордий, якби мене вважали рашистом. Хай живе рашизм!” Ось справжній образ “хорошої рузької інтелігенції”.

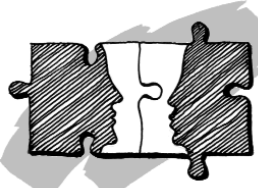
Тож із трьох ідеологій (лібералізм, більшовизм, фашизм), якими найбільше послугувався світ упродовж ХХ—ХХІ ст., на росії вже давно зроблено ставку на синтез двох останніх (більшовизм-фашизм), який і виплодив сучасний рашизм — новітню політичну платформу людиноненавистництва. Водночас для “внутрішнього споживання” ця ідеологема культивує шляхом несусвітньої брехні, цинізму і геббельсівської пропаганди образ безлічі “бездуховних ворогів”, що воліють поневолити “всієї народ”, який тільки й існує для того, на думку рашистів, що бажає повернути людство на шлях “істинний”, загарбуючи, вбиваючи, гвалтуючи “братів” своїх менших.

З такою загрозованою реальністю стикнувся нині світ. Проти лютої диявольської сили бореться нині Україна, її Народ, Українське Військо. Ця сила страшніша, небезпечніша за гітлерівський фашизм, бо володіє зброєю масового знищення. Надії на самопокаєння та самодемократизацію недоімперії рашистського також є марними. Це — не британці, які самоусвідомили, що колись Британська імперія, запанувавши над чвертю населення й територій світу, отримала свою велич і статки також через війни, гноблення, експлуатацію, вбивши велику кількість людей. Відомий історик Ніл Фергюсон у своїй книзі “Імперія” ілюструє цю ситуацію доволі промовистим прикладом, коли 20 років тому (2002 р.) директор лондонського аналітичного центру “Демос” запропонував від імені британської спільноти зробити етичний крок англійській королеві — “вирушити у світовий тур із вибаченнями за минулі ерхи імперії...”

А тепер на мить перенесімося на різночасові простори московії, уявивши ймовірність коли-небудь і ким-небудь сприйняття такої поведінкової норми для її царів, генсекретарів, президентів-налигачів... Одразу напрошується єдина відповідь — це неможливо! Їх ніколи не мучитимуть стид, сором, совість, гріх. Вони ніколи не спроможні визнавати себе відповідальними та винними за сотні мільйонів невинно убієнних у розв’язаних ними війнах, геноцидах, голодоморах, репресіях, скоєних злочинах проти людяності. Звіроподібним істотам не даровано мати людські почуття. Це — поза межами можливо-го для такого народу, що одягнувши тогу месіанця, насильно пожирає Україну і Світ.

Тому єдиний вихід, засіб і шлях — здолати вселенське зло. Разом. Спільними зусиллями. З непохитною Вірою в Перемогу! А ще Українцями має бути збережена (для всіх поколінь) не лише переможна праведна віра, але й помста москowitzу за поруйновану землю, за невинно убієнних людей наших. Це мусить бути закладено в наш національний генетичний код як найвища чеснота, щоби торжествувала Справедливість.

Бо сказано в Святому Письмі, що за скоєне зло для тих, хто зневажив кров заповіту і Духа благодаті, мусить бути кара. “Мені помста належить, Я відплачу, говорить Господь”. Сьогодні і на віки символом нашої святої Помсти (москалю!) — щит і меч у руках України. У них Шевченкова “правда, і сила, і воля”.

“Тиха третя світова”: прогноз розвитку війни в Україні та інших конфліктів у світі

Євген БУКЕТ

Днями Недержавний аналітичний центр “Українські студії стратегічних досліджень” презентував видання “Індекс війни”, в якому опубліковано підсумки моніторингу воєнних конфліктів у світі за минулий рік та спрогнозовано, як розгортатимуться події в майбутньому.

У 2022 році головною подією у глобальному масштабі стала російсько-українська війна, що за інтенсивністю технічних засобів стала однією з наймасштабніших після Корейської війни, а також наймасштабнішим конфліктом Європи з 1945 року. Російсько-українська війна, вважають аналітики НАЦ УССД, — це частина глобального зіткнення, “тихої третьої світової війни”, що розгортається з 2011 року на багатьох театрах воєнних дій. Це війна без оголошення, що раз по раз проривається назовні через відкриті воєнні конфлікти.

Нижче подаємо ключові тези з прогнозу аналітиків на 2023 рік.

Україна

Перехід війни в тривалу фазу значною мірою впливає на економіку країн. Багато залежить від того як швидко зможуть суперники перевести економіку на воєнні рейки і втримати ситуацію всередині країни. Критичним питанням стала залежність українського бюджету від дотацій союзників — від забезпечення армії до соціальних виплат. Це вимагає мінімального набору власних прибутків, що водночас забезпечуватиме робочі місця для тилового населення.

Одним із таких джерел залишається експорт продовольства, для якого, окрім ризикованого морського шляху, слід розвивати альтернативні магістралі.

Оскільки обом силам не вистачає ресурсів і засобів, то важливим елементом війни в довгу є збереження дипломатичної і військово-політичної підтримки:

для України — США, НАТО, Великої Британії, Польщі та країн Балтії;

для росії — формування умовно антиамериканської коаліції, бо росія вже не може виготовляти достатньо необхідної техніки (зокрема, це стосується безпілотників, високоточної ракетної зброї).

Критичною для України є повна залежність від постачання зброї і боєприпасів союзниками. Необхідно забезпечити мінімальний рівень власного виробництва, ремонту, на першому етапі артилерійських боєприпасів, патронів, розширювати виробництво високоточної зброї, ракет (зокрема типу “Нептун”, “Грім”). І переводити далі країну на воєнні рейки.

росія намагатиметься поширити думку, що Україна не здатна перемогти у війні, в Україні та на Заході, всередині України роздмухувати громадське протистояння через погіршення економічно-соціальної ситуації.

В умовах затяжної війни, наростання втоми населення особливо значення набуває потреба ефективної протидії російській пропаганді в Україні.

Основними напрямками інформаційно-психологічних операцій росії, спрямованих на по-

слаблення українського суспільства, є і наступними місяцями будуть:

— Поширення думок і наративів в Україні та у світі про те, що Україна не здатна перемогти.

— Провокування серед населення розчарування і недовіри до української влади на фоні погіршення соціально-економічної ситуації.

— Провокування політичних конфліктів і через них — дискредитація українського політичного класу.

— Використання й активізація протидії дерусифікаційним процесам, що розгортаються в Україні, для провокування громадянського протистояння. Варто очікувати активізації російських агентурних мереж для здійснення подібних інформаційних вкидів.

— Просування в інформаційному просторі теми “хороших росіян”, які працюють на збереження російської імперії (“друга расія”, путін, а не російський народ винний в воєнній агресії та геноциді проти українців). Важливо показувати, хто є правдивим винуватцем цієї війни — не путін, а москвити (російський народ), не орки, а москвити, не нацисти, а московські більшовики, бо вони є продовжувачами політики лєніна-сталіна, а не гітлера.

Тому критичним для перемоги України залишається не лише досягнення успіхів на фронті, отримання позитивних і помітних результатів, а й перенесення війни на територію супротивника (передусім у світоглядно-інформаційній сфері). Слід використовувати загострення соціально-економічних диспропорцій між регіонами в росії, національних суперечностей, підтримувати національне самовизначення неросійських народів.

Дуже важливо перекидати війну на територію ворога. Наприклад, санкції — це війна на території ворога, хоча вони й не посилюють Україну, однак послаблюють росію і ведуться, по суті, на її території. Україна має домагатися посилення санкцій і розширення їх на нові галузі.

Обстріли і диверсії на території ворога, наслідком чого має бути паніка серед цивільного населення і психологічний злам у підтримці воєнної агресії росії.

Розподіл росії — включити у війну фактор внутрішньої неоднорідності росії і переконати наших союзників, що створення на території колишньої “російської федерації” трьох-чотирьох десятків держав можливе, а їхня підтримка лише прискорить розпад російської імперії.

Одним із надзвичайно важливих завдань є зменшення довіри російських обивателів до російських офіційних інформаційних каналів, тобто зменшення їхньої довіри до офіційної кремлівської пропаганди. Дієвими чинниками у цьому інформаційному напрямку стали українські атаки на

російські військові об’єкти в Криму та на інших територіях. Інформаційний ефект таких атак є не меншим за військовий.

Тайвань

Поряд з Україною, слід відзначити наростання напруги в Тихому океані навколо Тайваню. Наразі вважається, що протистояння між Китаєм і Тайванем найнапруженіше за 40 років. Тайвань, попри свій статус частково визнаної республіки, має військову підтримку США.

Епіцентр напруги в 2022 році

відбувся влітку, коли на фоні масштабних навчань КНР Тайвань 2-3 серпня відвідала спікер Палати представників США Ненсі Пелосі. Агресивна риторика Пекіна не призвела до силових дій у відповідь на таке “порушення суверенітету” (КНР розцінює Тайвань як власну частину).

Російсько-українське зіткнення мало відвернути увагу США, а мир на умовах тих чи інших поступок рф сприяв би внутрішньополітичній кризі та дискредитації американської влади. Однак хід війни призвів до протилежного результату — посилення та консолідації Заходу. Очевидно, що подальше розгортання такого сценарію гратиме лише на шкоду політичним амбіціям КНР.

Періоди затишшя будуть змінюватися кризами в наступні роки, бо жодна з країн не планує відступати від своєї політики. Загроза повномасштабного вторгнення з боку Китаю залишатиметься реальною найближчим часом, однак вона зменшилася з огляду на провал кремлівської авантюри та внутрішні проблеми Китаю. Острів буде покладатися на свої зв’язки із Заходом.

Європа

Балканський регіон у 2022 р. вкотре продемонстрував свій конфліктогенний потенціал, яким продовжує користуватися кремль, аби розхитати ситуацію в Боснії і Герцеговині, Чорногорії та Косові. В інших країнах рф посилює свій інформаційний вплив, що було особливо помітно у Болгарії, Сербії, Чорногорії, БіГ.

2023 рік Чорногорія зустріла в умовах гострої політичної кризи та невизначеності, в умовах все більшого перейняття влади проросійськими та проросійськими силами, зі вкрай поляризованим суспільством, із посиленням ролі церкви в житті країни та з досить реальною перспективою зіпсувати відносини із Заходом та заморозити свою подальшу інтеграцію до ЄС. З іншого боку, членство Чорногорії в НАТО є гарантією її безпеки від будь-якої прямої зовнішньої агресії.

Боснія і Герцеговина надалі демонструватиме різноплановий конфліктогенний потенціал, оскільки в нестабільній БіГ зацікавлена рф. Присутність спеціальних представників від ЄС, США, Великої Британії та Німеччини не може зупинити розповзання російського впливу. Боснія і Герцеговина залишається етнічно розділеною, і на цьому тлі прекрасно себе почувають і надалі почуватимуть праворадикальні рухи та парамілітарні організації.

Сербія зараз перебуває в ситуації, яка їй аж ніяк не дозволяє вдаватися до будь-яких силових дій у бік Косова, де розміщені контингент НАТО та американська військова база “Бонд-стіл”. Однак, подібна обмеженість можливостей до прямого військового сценарію не означає неможливості подальшої дестабілізації. Важливим є і геополітичний вимір конфлікту. Наразі Сербія намагається зберігати нейтралітет у питанні офіційної позиції щодо війни росії в Україні та уникає введення санкцій, як до цього схиляє ЄС. Проте так не зможе тривати довго і скоріше рано аніж пізно Белград доведеться зробити вибір між Заходом та росією, яка активно зацікавлена у порушенні стабільності в регіоні та розпорощенні уваги, яка зараз прикута до України.

Азія

У 2023 році напруження в Кореї буде зростати, це буде пов’язано із спільними навчаннями США, Південної Кореї і Японії, на які реагуватиме КНДР. Крім того, КНДР може почати вибудовувати тіснішу співпрацю з росією, а остання намагатиметься продовжувати розігрівати конфлікт на Корейському півострові для відволікання від війни в Україні.

На війну в Ємені, що триває з 2015 року, очікує короткочасна стабілізація з подальшим підвищенням інтенсивності.

Війна в Сирії триває з 2011 року. Великої війни там 2023 року, ймовірно, не буде, але турки здатні скувати сили рф і зменшити зону впливу Асада. Посилення впливу Туреччини на півночі Сирії врівноважить панівне становище Асада в центрі та на півдні країни. Водночас Асада стримує Ізраїль, що прагне захистити контроль над окупованими Голанськими висотами.

Наразі відсутні сигнали про досягнення принципових домовленостей між сторонами війни в Карабаху. Поки у процесі врегулювання та в політичних розкладах присутня москва, конфлікт зберігатиметься.

Незважаючи на те, що сторони успішно сіли за стіл переговорів, конфлікт між Киргизстаном і Таджикистаном стає дедалі напруженішим. Враховуючи факт того, що Таджикистан вперше публічно озвучив територіальні претензії до Киргизстану, а також принципів сторін у питанні контролю ділянки дороги Ісфара-Ворух залишають мало простору для успішного та взаємовигідного врегулювання конфлікту, тим паче що в переговори втручається росія. З найбільшою імовірністю конфлікт продовжуватиметься й 2023 року.

З одного боку, амбіції Індії та Китаю на спірних ділянках кордону є досить великими, та дедалі більша кількість сутічок вказує на подальшу ескалацію. З іншого боку, цей конфлікт невідгінний обом сторонам з перспективи великої геополітики. Продовження Китаєм агресивних дій на кордоні може призвести до зближення Індії зі США, що навряд чи буде гарною новиною для Пекіна. Для Індії подальше погіршення двосторонніх відносин із Китаєм також не вигідне, зважаючи на досі актуальний конфлікт із Пакистаном.

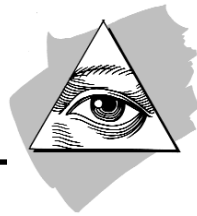
30 серпня 2021 р. вважається датою завершення війни в Афганістані, в якій перемогли таліби. 2023 року триватиме їх міжнародне визнання. Очікуються криваві теракти протягом усього року.

У лютому 2021 р. у М’янмі (вона ж — колишня Бірма) відбувся воєнний переворот із відстороненням прозахідного цивільного уряду. До влади прийшло військово-керівництво китайської орієнтації, що спровокувало розгортання вогнища громадянської війни. Зважаючи на етнічну та релігійну строкатість М’янми, конфлікт може поглибитися.

Ситуація в Іраку традиційно залишатиметься напруженою. Наразі Ірак можна визначити як fragile state, або неспроможною державою. Суттєвий вплив на внутрішню політику держави буде чинитися з боку регіональних та глобальних лідерів, зокрема Саудівської Аравії, Ірану, Туреччини, США, що посилюватиме відцентрові тенденції в державі.

Іран виявився одним із головних союзників рф у війні проти України. Іранські безпілотники стають все більш важливою зброєю для росії в її війні в Україні, де вони використовуються для ударів по низці цивільних і військових цілей. Протести, що розпочалися в країні ще 2019 року, триватимуть, однак їхня перемога малоймовірна через відсутність організації, окремі інтереси в регіонах і певних національних групах (зокрема курдів, лурів, азербайджанців). Якщо ж відбудеться падіння режиму, то це швидше за все спричинить тривалу громадянську війну.

Міжнародною спільнотою занепокоєно, що невдовзі режим наблизиться до можливості створити першу іранську атомну бомбу. Тож триватиме протистояння з Іраном у морі та на суші в Ємені,

Іраку, Саудівській Аравії, Сирії та Лівані – всюди, де Іран має вплив або власні воєнізовані загони.

Африка

Збройний конфлікт центральної влади Ефіопії зі штатом Тиграї на етнонаціональному ґрунті розпочався у листопаді 2020 року. З огляду на прогрес мирних переговорів можна очікувати певного замороження конфлікту. Однак невирішеність його причин вимагає більшої уваги міжнародної спільноти. Ймовірно наступні гарячі фази, починаючи з середини 2023 року.

Громадянська війна у Південному Судані триває з грудня 2013 року. З огляду на затяжний характер конфлікту, відсутність політичної волі керівництва країни, повна реалізація мирної угоди, підписаної 2018 року, не відбувається найближчим часом. Розпочатий процес щодо включення воюючих фракцій до армії Південного Судану є, станом на зараз, наріжним каменем для досягнення стабільності в країні. Від його динаміки залежатиме досягнення миру та втілення наступних важливих реформ.

Конфлікт у Лівії триває з 2011 року, після вбивства Муамара Каддафі. Лівійську війну наразі намагаються закінчити перманентно. Перемовини почалися ще в січні 2021 року і тривають досі, йдучи тугим поступом. Але воєнні дії спорадично відновлюються, незважаючи на досягнуту в жовтні 2020 р. домовленість про припинення вогню. Якщо угода кінця 2020 року анулюється, це може посилити воєнні дії в Лівії, чие населення дуже втратилося від 10 років війни. Багато залежить від здатності провести президентські визнані вибори на більшій частині території країни.

Війна в Центральноафриканській республіці триває з перервами від 2012 року. Спостерігається активізація російських найманців з ПВК “Вагнер”, що підтримують центральний уряд країни. Російські інструктори навчають урядову армію, активно постачають зброю та бронетехніку. Є дані про зберігання дорогоцінностей та валютних запасів російської еліти в країні. Також вагнерівці вербують місцевих жителів для війни в Україні. Росія намагається посилити вплив і в інших державах Африки, демонструє диктаторським режимом можливість співпраці. Оскільки посилення російської активності в регіоні досягло максимуму, росія дедалі частіше намагається на опір інших гравців, зокрема Франції та Туреччини, що може призвести до нового загострення.

Унаслідок повномасштабного вторгнення росії Україна вивела контингент українських військових, які брали участь у миротворчій місії ООН у Демократичній Республіці Конго. Від’їзд близько 250 українських миротворців став серйозною втрапою для Місії ООН у ДР Конго. Україна повернула також з місії вісім гелікоптерів, які склали третину всього вертолітного флоту ООН у ДР Конго. Через це протягом останніх місяців ситуація з безпекою на сході Демократичної Республіки Конго різко погіршилася. Повстанське угруповання М23 відновило бойові дії та розширило територію під своїм контролем. І без того безнадійна ситуація посилюється додатковою загрозою етнічного насильства. З часом посилення небезпеки може зрівнати національні вибори в ДР Конго, заплановані на грудень 2023 року.

У Мозамбіку діють російські

найманці компанії Вагнера, які залучені до боротьби з ісламськими терористами та підтримки чинної політики, що посилює роль росії в регіоні. Це має прямий вплив на зростання нестабільності уздовж узбережжя Східної Африки та створює додаткову загрозу миру та стабільності інших держав.

Зростання нестабільності та посилення релігійних суперечностей у Нігерії загрожує масштабним конфліктом у середньостроковій перспективі. Ослаблення Нігерії, яка є 200-мільйонною державою і другою економікою Африки, позначиться на всьому регіоні, на який чекає зниження загальної безпеки, зростання нестабільності, загострення регіональних суперечностей та зменшення економічного розвитку і співпраці. Однак залишається можливість стабілізації за умов консенсусу між елітами християнського півдня та мусульманської півночі.

Тривалий конфлікт у Камеруні послаблює країну, що вже створило умови для активізації діяльності терористичного угруповання “Боко Харам”. Оскільки значної динаміки у розв’язанні конфлікту не спостерігається, можна прогнозувати подальшу інтенсифікацію терористичних загроз.

Чад продовжує залишатися головним союзником Франції та Заходу в регіоні Сахелю, що особливо важливо на фоні посилення російської присутності в сусідніх державах. Однак авторитарність врядування та несприйняття з боку частини населення, особливо на півночі (в регіоні Сахари), послаблює позиції уряду.

Конфлікт у Західній Сахарі, що розпочався 13 листопада 2020 року навколо прикордонного переходу та дороги біля селища Аль-Каркат, ймовірно продовжиться і в 2023 році на рівні взаємних обстрілів між Марокко і проалжирськими силами.

Через два воєнні перевороти, що відбулися в 2022 році в Буркіна-Фасо значно зросла терористична активність. Буркіна-Фасо стає ще одною слабкою ланкою серед держав Сахелю, де активно укріплюються ісламістські угруповання. На цьому фоні в новому уряді сильні впливи москви. Є певні фактори, які вказують на проросійську орієнтацію нинішнього очільника країни, що дозволить росії ще більше посилити свій вплив у регіоні, у першу чергу через військову кооперацію.

25 жовтня 2022 року у Судані відбувся державний переворот, внаслідок якого від влади було відсторонено цивільних представників і всі політичні функції було консолідовано у руках військового крила. Судан розміщений у стратегічному регіоні Червоного моря, що є однією із найважливіших водних артерій світу. З цієї причини країна привертатиме особливу увагу США, росії, Саудівської Аравії, ОАЕ, ЄС.

Конфлікт, що триває в Сенегалі з грудня 1982 р., перебуває у глибоко загасаючій фазі після смерті історичних лідерів “Руху демократичних сил Казамансу” (MFDC) – Сіді Баджі, засновника його бойового крила “Атіка”, і Джамакуна Сенгора, проблеми у мобілізаційних ресурсах та соціальній базі. Зокрема обмежує можливість сепаратистів позиція Адама Барроу – президента Гамбії з 2017 року, що підтримує офіційний Дакар. Водночас відсутність швидкого вирішення конфлікту шкодить позиціям сенегальського президента Макі Салля, що прийшов до влади в 2021 з обіцянками принести мир.

Володимир СЕРГІЙЧУК,
завідувач кафедри історії світового
українства КНУ ім. Т. Шевченка,
доктор історичних наук, професор

Може, тому, що ми ж самі постійно запевняли світ про готовність до будь-яких викликів. І за океаном, знаючи наші потенційні можливості, до певного часу були спокійні. Очевидно, розраховуючи на те, що ми вміло утаємничували виробництво найновішого озброєння, як це було за радянських часів – наприклад, випуск сучасних бронемашин чи танків приховувався за виготовленням тепловозів.

Скажімо, хіба Україна нездатна сама забезпечити себе різноманітними ракетами, коли має відповідну базу й високий інтелектуальний потенціал? Чого вартий тільки “Південмаш”, який за 30 років незалежності за умов належного фінансування міг розробити й запустити у масове виробництво чимало зразків необхідної зброї.

Свою номенклатуру ракетного озброєння може дати Київ, про піонерські розробки якого неодноразово повідомлялося. І якщо ми вчасно розгорнули масове виробництво “Стугни”, “Вільхи”, “Нептуна” та інших українських перспективних розробок, то хіба просяли б аналогічних озброєнь за кордоном?

Невже ми не змогли б виготовити для себе найкращі в світі танки, адже найпотужніший виробник їх ще з 1930-х років – харківський завод. Якщо саме харківський Т-34 став найкращою бойовою машиною Другої світової війни, то невже для можливих майбутніх баталій ми не готували нової бронетехніки? На парадах демонстрували, наприклад, “Булаг”...

А маючи розвинене авіабудування, якому під силу було протягом багатьох десятиків років створити серію найбільших літаків у світі й двигунів до них, тепер що, стали неспроможними розробити власну бойову авіацію? Тим паче, що в Україні залишилася в спадок від Радянського Союзу потужна ремонтна база військових літаків – як транспортних, так і винишувачів.

Кільканадцять років тому вся світова преса накинута на Україну за нібито продані всупереч міжнародним санкціям станції радіоелектронної розвідки “Кольчуга”. Отже, ми могли забезпечити себе в достатній кількості сучасними засобами для виявлення ворожих позицій.

Добре, хай до 2014 року всі наші президенти наївно вірили в “братній” російський народ, котрий ніколи не нападе, бо ще й гарантії дав, забравши у нас ядерні боеголовки та їхні носії. Але з окупацією Криму і Донбасу червго підтвердилося, що “Москва сльозам не вірить”. Відтак необхідно було готуватися до російського повномасштабного вторгнення. Тим паче, що ніби за спеціальним планом вбухали склади боєприпасів у різних регіонах України, виснажуючи наші стратегічні запаси.

Ніби за помахом якоїсь чарівної палички у нас розпродувалися запаси зброї, знецінювалися розробки конструкторських бюро Укроборонпрому, дерибанилася земля військових частин, вбухали склади боєприпасів...

То чи ми збиралися по-справжньому будувати свою державу, гарантом якої завжди є власна збройна сила?

І чому це ми вважали, що за нами пильно не стежать, аби робити відповідні висновки щодо нашої спроможності самоорганізуватися від рядового виборця до керівника держави? І звідки в нас могла бути впевненість, що заокеанський підхід щодо підтримки України багато в чому не змінився протягом останніх ста років? А тоді він виражався ось у цих

Як демократ Байден наслідуює республіканця Рейгана

Рік тому ми нетерпляче розраховували на американську превентивну допомогу в протидії майбутній російській агресії. Але звідти особливого відгуку не було. Ми ж гарячково намагалися переконувати заокеанську владу, щоб та якомога швидше зрозуміла, яка загроза нависає над нами. Однак у Вашингтоні не поспішали.

словах, які почув відомий галицький громадсько-політичний діяч Володимир Целевич від американців: “Коли справді вас, українців, є 40 мільйонів, і ви не маєте держави, то видно, що ви або не хочете її мати, або є такими нежиттєздатними нездарами, що не заслуговуєте на те, щоб її мати. В обох випадках ви не варті ні нашого співчуття, ні нашої допомоги, бо ми можемо співчувати й помагати лише життєздатним націям і таким, що вміють боротися. Так само не розповідайте нам про кривди, які вам роблять пануючі над вами держави. Ми можемо співчувати вам лише тоді, коли знаємо, що ви вмієте гідно, відважно і з посвятною боротьбою з тими, що вас кривдять”.

У 1917–1921 роках ми справді не змогли зорганізуватися й об’єднатися, тому нас тоді не підтримали. Але якщо сто років тому в США не зрозуміли значення Української держави для створення політичної та економічної рівноваги в світі, вважаючи її частиною Росії, то тепер ситуація змінилася. За останні сто років американці переконалися, що українці хочуть відродити власну державність – у цьому їх переконала жертвою боротьба Української Повстанської Армії, височий здвиг українського шістдесятництва, державницький чин Народного Руху, який, незважаючи на заклики Буша-старшого не виходити зі складу СРСР, таки добився нового проголошення незалежної Української держави.

Ще більше переконалися сильні світу сього в прагненні українців державність наші Майдани, що стали прикладом для всіх народів у боротьбі за право бути господарем на своїй землі. Тому, коли за океаном остаточно зрозуміли, що Москва серйозно готується до загарбницької війни в Україні, вирішили підтримати нас, почавши регулярно постачати розвідувальну інформацію.

Уважно вивчивши реальний стан справ в Україні, тамтешні аналітики переконали своє керівництво в тому, що наші Збройні Сили навряд чи зможуть відбити планований блицкриг росіян. Нам відводили на можливий спротив кілька днів, відтак розраховували вже на розгортання партизанської війни на окупованих Московією територіях.

Шоправда, Захід був дещо збентежений заявою міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, котрий 31 грудня 2021 року повідомив, що ми будемо чинити опір новій агресії. Цілком можливо, що саме це змусило Захід виділити для України деяку частину оборонних засобів. Однак навіть превентивних економічних санкцій, котрі могли б зупинити агресію Росії, не було застосовано, при цьому хіба що регулярно висловлювалася стурбованість.

І тільки тоді, коли США та їхні партнери стали свідками героїчного, можливо, незбагненого для них масового спротиву українців агресору з першого ж дня широкомасштабного російського вторгнення, вони вже не могли залишити нас сам на сам із підступним ворогом-“братом”. Відтак вирішили скористатися ситуацією, щоб здійснити те, що належить зробити за нинішньої ситуації справді наймогутнішій країні планети, що водночас є і символом демократії.

Тобто за океаном визнали й підтвердили свою позицію столітньої давності, що нині українці стали тією нацією, яка здатна постояти за себе, а тому їй треба допомагати. Тим паче, що США ще й підписували Будапештський меморандум 1994 року про нібито ж гарантії Україні за відмову останньої від ядерного арсеналу.

І коли нас турбують уповільнені темпи вкрай необхідної сьогодні військової допомоги – від Луганська до Львова лється наша кров і руйнується інфраструктура – мусимо врахувати важливий момент: у подібній ситуації Захід опинився вперше. Після Другої світової він не має досвіду розв’язання проблем збройних конфліктів за нинішніми масштабами в Україні. Тільки так можна розуміти обережну позицію нинішньої адміністрації у Вашингтоні негайно передати нам потужне наступальне озброєння – боязнь спровокувати Третю світову війну, наслідки якої непередбачувані.

Досвіду в розв’язанні таких проблем у президента США Джо Байдена не було. Ніхто з його попередників не залишив йому в спадок ретельно опрацьований план, як діяти на випадок широкомасштабного вторгнення росіян в Україну, який та ж Москва також гарантувала за передачу їй ядерної зброї територіальну цілісність і непорушність кордонів.

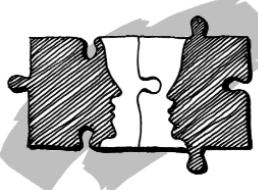
Але в США був приклад успішної діяльності президента Рональда Рейгана, який зумів довести віртуозно поховати імперію зла, називаючи так Радянський Союз. Методика цього процесу була розроблена Рейганом ретельно і успішно втілена в життя поступово, коригуючись час від часу. І все це відбувалося природним шляхом на очах усього світу.

Саме досвід Рональда Рейгана, як на мене, і знадобився нинішньому господареві Білого дому у Вашингтоні для того, щоб поступово, залучаючи світову спільноту, дотиснути керівництво Російської Федерації до капітуляції, вміло використовуючи тактику й стратегію свого великого попередника. А це може вплинути і на так звану монолітність Російської Федерації, як раніше трапилося з СРСР.

Відтак у майбутній перемозі України над Російською Федерацією чітко простежується творче наслідування Джо Байденом тактики й стратегії розвалу Радянського Союзу Рональда Рейгана. Але на відміну від календні президентства останнього, нині гаряча фаза російсько-української війни, в ході якої Україна втрачає своїх найкращих синів і дочок, а що найболючіше – безневинних дітей.

Важливо, щоб Захід до кінця зрозумів наразі: Україна захищає його поки що своєю кров’ю. Проте він має усвідомити, що за нерішучості в подальшій підтримці українців йому доведеться оплачувати своє майбутнє вже своєю кров’ю.

Ось чому, перебуваючи в надзвичайно складних умовах (у збройний конфлікт на теренах України, який розв’язала Російська Федерація, вже втягнулося прямо чи опосередковано понад 50 країн світу!), президент США Джо Байден повинен проявити цілковиту рішучість у підтримці українців – так, як він захищав би своїх громадян. І тоді він залишиться в історії гідним послідовником Рональда Рейгана.

Юрій ПЛАКСЮК,
журналіст, письменник

Друзі – більше ніж сусіди

З обранням генерала НАТО у відставці Петера Павела наступним президентом Чеської Республіки історія і час виводять українсько-чеські взаємини на нову орбіту міжнародної співпраці, передовсім у поглибленні кооперації країн Східного партнерства, а також збільшенні внеску України в безпекову політику добросусідства європейських держав.

Виклавши ці дещо тривіальні судження, я відразу ж заглибився не в таке вже й далеке минуле, аби згадати добрим словом прізвище іншого чеського демократа, політика, державотворця і першого президента Чехословаччини та справжнього друга українців-русинів Томаша Гарріга Масарика. Так, саме друга і захисника чисельної української еміграції, яка на той час (20-30-ті роки ХХ ст.) називалася найжорстокіших переслідувань від сталінської кліки. А ще, палкого прибічника побудови соборної і незалежної від більшовизму Української Народної Республіки.

Саме Томаш Масарик став тим першим послідовним європейським політиком, який зрозумів і передбачив провідну роль України як східного форпосту в стримуванні експансіоністської політики Москви на європейському континенті. Тому що розумів це сповна та упродовж своєї президентської каденції переймався глибоким занепокоєнням щодо намірів Росії. Тому що, як визнаний демократ і авторитетний політик, був чи не єдиним лідером з поміж інших європейських очільників, хто навесні і влітку 1918 року особисто пересвідчився в цьому під час відвідування інтернованих до України чехословацьких військ, які відмовились брати участь у Першій світовій війні на боці Троїстого Союзу...

З літа сімнадцятого року до осені вісімнадцятого року значна частина чехословацької армії квартирувала також і в селищі Велика Березна, що за кілька кілометрів від мого рідного міста Полонне. Звісно ж, не міг професор та майбутній президент Томаш Масарик оминати увагою цей знаменитий в усій подільській округі військовий табір. Причому, не проїздом та похапцем побувати, а зупинитися на три доби для змістовного спілкування. аби прислужитися своїм співвітчизникам дбайливими порадами і настановами. Як і для хлібосольної полонської громади, відкритися довірливим і бажаним союзником...

Перебіг цього візиту, як і реальність того історичного факту я описав у романі диалогії “Все в минулому”. Звісно, передбачав, що моїх земляків полончан відразу ж зацікавить віднайдені сторінка вікопомної приязні у стосункам між нашими країнами, що знайдуться серед містян мешканці, чій долі були тісно пов’язані з долями чехословацьких військових і вони очолюють своїми спогадами. Однак не очікував, що настільки, бо після чергової презентації книжки в районному Будинку культури до мене підійшов знайомий місцевий музикант і композитор Віктор Камінський та й вніс до мого виступу суттєве уточнення щодо дати проведення того велелюдного мітингу за участі Томаша Масарика на міському майдані, підкріпивши зауваження газетною публікацією про ту пам’ятну подію. А на останок, щиро зізнався, що і сам є онуком та прямим нащадком одного із військових чеських офі-

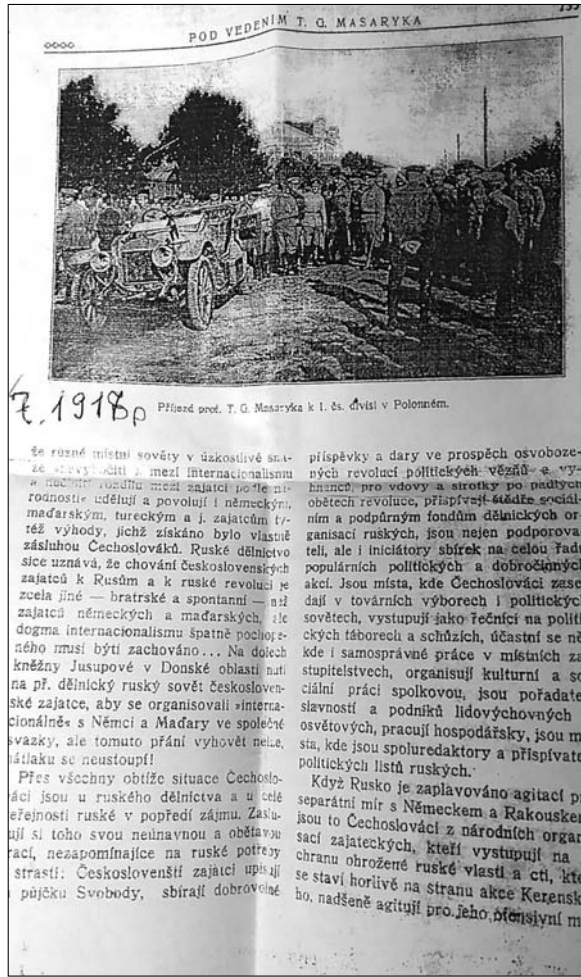
церів, тому й займався упродовж багатьох років дослідженням свого родоводу...

На перший погляд допис мій лише прохідний контекст у наскрізь перенасиченій неординарними подіями української історії. Але ж такий промовистий факт про політичний патерналізм першого Президента Чехословаччини щодо відстоювання інтересів України мав би повсякчас спонукати владу в особі вітчизняної дипломатії і дослідників історії загалом до належного поцінування пам’яті Томаша Масарика. Ось тільки кому вигідно й досі не помічати, а то й ігнорувати цей та подібні йому приклади вікової приязні між двома народами? Як в роки компартійного абсолютизму, так і в пострадянський період, глибокого переосмислення сфальшованої Росією української минушнини. Причому, на офіційному міждержавному рівні.

Кажу про це не голосливо, оскільки у процесі підготовки вшанування громадою Полонно-го столітньої дати візиту пана Томаша Масарика в Україну, особисто звернувся до нашого посольства в Празі з проханням допомогти налагодити зв’язок з містом Годонін, де народився політик. Однак отримав у відповідь повчальну рекомендацію від фахової дипломатки вирішувати такі питання з Чеською амбасадою в Києві...

Наступним кроком, у день 170-го ювілею Т. Г. Масарика, (для належного вшанування пам’яті друга України у чиновників з МЗС забракло розуму) знову підготував матеріал про ту давню подію і 7 березня 2020 року надіслав на сайт “Історичної правди” (Інтернет видання Українська Правда.) Результат знову нульовий. Не на часі, напевне. Пропоную допис з однією метою: читачі “Слова Просвіти”, українці, мають знати про історичні витоки нинішніх демократичних перетворень в Чеській республіці, а також розуміти і зважати на непрості багаторічні процеси звільнення чеського суспільства від кремлівських “дарів” і енергетичної кабали.

...Полудень, двадцять сьоме липня, 1918 рік, Поділля, місто Полонне. До центрального майдану під золоте сьайво бань Христо - Воздвиженської церкви з найближчих околиць сходилися чехи на зустріч з професором Масариком, як на свято.

...že různé místní sověty v úzkostlivě snahou...
...příspěvky a dary ve prospěch osvobozených...
...Když Rusko je zaplavováno agitací...
...Když Rusko je zaplavováno agitací...
...Když Rusko je zaplavováno agitací...

Далі подаю переклад статті, яка з’явилася в одній з тодішніх праски газет і вже у наші дні була вдруге передрукована:

“Його зустріли полонені гімном “До домов муй”. Професор Масарик подякував військовим, сказавши: “Точно ви співали “Між чехи домов муй.” Потім професор похвалив чехів за те, що в Полонному вони поводити себе так, що місцеві совести не зішли зі шляху інтернаціоналізму та дружби і не робили розділу між полоненими та другими національностями, які населяли місто. Що дозволили також полоненим німцям, мадярам, туркам користуватися одними і тими ж пільгами, завдяки чехословакам... Руські робітники і гордянки визнали той факт, що погляди чехословацьких полонених на руських, на руську революцію були братерськими... Що чехи збирали пожертви для інших полонених і політичних репресованих, також для вдів і сиріт... Піддержують демократію, працюють на різних господарських роботах, організують культурні і соціальні заходи, фольклорні ансамблі. Професор за-

вірів присутніх, що чехословаки завжди любили руських: колись і нині. Що полонені у теперішніх умовах гідно страцювали на дійсну демократію, на людське відношення між офіцерами і солдатами...”

Два дні тривало свято чехословацько-української дружби. Того ж дня, о десятий вечора, розпочався концерт самодіяльних чехословацьких митців з числа полонених. А вже 28-го липня – для війська і містян була вдало представлена, як зазначають очевидці, театральна вистава із золотої криниці “Старопражські пісні”. Потім нові зустрічі, нові заяви в Березовім гаї (Великій Березні) поважного професора Масарика.

“З теплою згадували після повернення на батьківщину чехословацькі воїни що подію та час перебування в таборі на “Козім Грядку”... Коли Росія потопала у більшовицькій агітації за сепаратний мир з Німеччиною і Ракоші, чеські полонені виступають на боці місцевої влади, яка стала на сторону акції Керенського”... – підсумовує тогочасне міжнародне становище празька газета.

Екстраполяючи маловідому в Україні історичну подію на день сучасний, не можна не акцентувати на тому, якою благодією і гуманно може бути поведінка справжніх братів слов’ян, і, на протипагу цьому, яку трагедію століттями сіють на українській землі замасковані під “єдинонарод”, великодержавні москвити – тоді і сьогодні: по всій Україні, в Молдові і Грузії... У 1918-му, коли на Поділлі українці брателься з чехословаками, полища мародерів -душолюбів поневолювали і плондрували лівобережну Україну... А згодом залили кров’ю і правобережну. Заманили фибрісе підступно на безкрайні простори Сибіру і знедолене чехословацьке військо, аби потім, за вказівкою Троцького, не пропустити його у Владивосток і знищити... На історичній газетній світліні мітинг у Полонному. Серед гурту чехословацьких полонених плекає надію на повернення додому і полковий секретар, письменник Ярослав Гаšek... Вони пам’ятають ті дні і пишуться ними. Не забуваймо їх і ми!

...Понад сто років тому українські русини мали в особі тогочасної чехословацької влади та її народу справжніх братів і союзників, а не економічних грабіжників і політичних душолюбів, які з усіх боків віка ми зазіхали на нашу свободу.

Маємо надію, що після здобуття спільної з європейцями перемоги над рашизмом нічого подібного більше не повториться в сучасній історії України. А з обранням демократичного, чесного і на правду проукраїнського Президента Петера Павела, наш політиком після “совкової” сплячки нарешті прозріє, розбереться у друзях і недругах та ніколи більше не покладатиме сподівання на слізне каяття розгромленого варвара, на його цинічні запевнення і фінансово-економічні хабарі, а на друзів, з якими разом здобувалась важка перемога, і з допомогою яких буде відбудовуватись наша країна. І безперечно, на ширю та безкорисливу підтримку чеського народу.

СПАДОК

Лист В. Ф. Януковичу

Шановний Вікторе Федоровичу!
Нещодавно, даючи інтерв’ю журналістам, Ви сказали добрі слова про мене. Вони б мене порадували, якби в тому ж інтерв’ю Ви не сказали інші слова, що прикро вразили і мене, і певен, дуже багатьох наших з Вами співвітчизників. Ідеться, як Ви, мабуть, уже здогадалися, про Вашу відповідь на запитання журналістки про ставлення партії регіонів до дій одеської влади з демонтажу (“перенесення”) пам’ятника матросам – “потьомкінцям”, які перші повстали 1905 року проти царизму, – і встановлення (“відновлення”) на тому місці пам’ятника Катерині II. Ви по суті схвалили ці дії, сказавши, що то (не героїчне повстання матросів, а царювання Катерини III!) – наша історія, а історію треба знати і шанувати.

Так, Вікторе Федоровичу. Це – наша історія. І її треба знати, щоб відрізнати добро від зла.

Кожен народ цінує в своїй історії пло-

ди праці й розуму своїх попередників, гордиться сторінками боротьби за справедливість і свободу, і соромиться сторінок приниження і рабства.

У Варшаві ніколи не стаятиме пам’ятник Суворову, і ім’я його полякам ненависне, – хоч для росіян він геніальний полководець. У Будапешті немає і не буде пам’ятників ні Миколі I, ні Хрушову, ні Андропову, ні Жукову. Країну в Африці, яку колонізатори назвали “Родезією” на честь “великого” колонізатора Сесіля Родса, вже зветься інакше.

Це і є повага до історії: національна пам’ять все ставить на свої місця.

Катерина II, заграючи з французькими енциклопедистами, водночас у Росії переслідувала просвітителя Новікова і відправила в заслання Радішева, тримала для “спецрозмов” із “вільнодумцями” знаменитого професіонального ката Шешковського, про мистецтво якого ходили легенди. В Україні вона запровадила кріпацтво, землі доти вільних селян роздавала своїм незліченним фаворитам, підступно зруйнувала Запорізьку Січ, ліквідувала українські школи.

Невже одеська влада настільки темна, що цього не знає? Швидше вона демонструє принципове безстидство у задоволенні своїх амбіцій та смаків нуворишів.

Якщо їм так хочеться ошасливити Одесу цим символом фарисейства, цинізму і розпусти (саме так характеризували її незалежні від неї російські мислителі, про залежних не говоримо), то хай “воздвигают” чи “відновляють”, але хай викарбують на пам’ятнику слова української народної пісні XVIII століття:

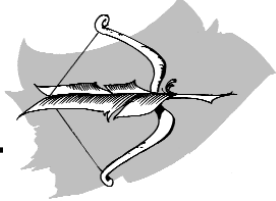
*Катерино, вража бабо,
Що ти наробила?
Степ широкий, край веселий
Ти занасташила.
Або Шевченков:
...Перший розпинав
Нашу Україну,
А вторая доконала
Вдову сиротину.*

Пам’ятник Катерині II хочуть ставити і в Криму. Там можна б було на постаменті дати скромну статистику скільки сіл і аулів було спалено, скільки мечетей зруйновано, скільки кримських татар виселено під час історичної акції, яка називалась “заво-

євaniem Крима”, а пізніше була переіменована на “присоединие Крима”. До речі, коли вже пішла мода повертати все старе, “відновлювати історію”, то чому б не віддати Крим кримським татарам? Вони ж були там набагато раніше за Катерину II!

Урочисте повернення Катерини II в Україну – це скандальний виклик національній пам’яті, це образа “живим і мертвим і ненародженим” українцям в “Україні не в Україні”. Не хочеться вірити, що Ви, Вікторе Федоровичу, прем’єр міністр уряду України, такі підтримаете це Одеське безчестя. Можливо Ви, з огляду на майбутні вибори, боїтеся втратити підтримку тієї частини свого електорату і своєї партії, яка потай ненавидить Україну всіма фибрами душі, що і проривається в її діях. Але тоді Ви втрачте більше. Не відмежувавшись від одвертих і неодвертих українценонависників, Ви не станете тим загальнонаціональним лідером, яким хочете бути і могли б бути.

*Щиро, з побажанням добра –
Іван Дзюба
01.07.07
Детальніше – стор. 10–11*

Очистити простір Полтави від російських імперських пам’ятників!

Такий підсумок обласного круглого столу з проблем деколонізації публічного простору Полтави і таке завдання міській владі.

У зібранні взяли участь міністр культури та інформаційної політики України Олександр Ткаченко, співробітники Полтавської обласної військової адміністрації, міськвиконкому, Українського інституту національної пам’яті (УІНП), громадські активісти, народний депутат Андрій Боблях, полтавські науковці Юрій Волошин, Людмила Бабенко, Ірина Петренко, Леонід Булава, Віра Мелешко та директорка музею “Поле Полтавської битви” Наталія Білан. Також долучилися учасники Експертної ради Міністерства культури та інформаційної політики з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму.

Більшість промовців окреслили проблему: Полтавська міська влада досі не усунула з публічного простору Полтави пам’ятники, встановлені в часи Російської імперії та пов’язані з перемогою Московського царства в Полтавській битві 8 липня 1709 року над союзними військами Гетьманщини та Шведського королівства. Аж чотири місяці тому, ще на початку вересня 2022 року, згадана рада рекомендувала очистити українське місто Полтаву від російського окупаційного символічного мотлоху – Мону-мента (колони) Слави “руському оружию”, встановленого на честь

ний результат щодо деколонізації та демонтажу імперських пам’ятників. Якщо результату не буде, то обласна військова адміністрація спільно з Міністерством культури та інформаційної політики відпрацюють правовий механізм щодо вирішення цих питань”.

Регіональний представник Українського інституту національної пам’яті в Полтавській області Олег Пустовгар подякував Експертній раді при Міністерстві культури за підтримку ініціатив тисяч полтавців, громадських організацій краю та Полтавського офісу УІНП щодо чіткого, патріотичного і виваженого рішення

- рішення органу влади про створення кластеру російської монументальної пропаганди на території згаданого музею;

- опрацювання варіантів екскурсій таким чином, щоб туристам було цікаво довідатися, як протягом століть мізки українців засмічувалися “руським міром”, зокрема через створення потужних монументів, які символізували окупацію Гетьманщини;

- на місці демонтованих об’єктів не мають зняти діри: архітектори мають рацію, стверджуючи, що досі чинні руссо-пам’ятники є містобудівними. Тож необхідно провести конкурси на створення нових. На місці відпочинку Петра – меморіал “Мазепинці” (гетьман Пилип Орлик, кошовий отаман Запорізького козацтва Кость Гордієнко та інші уродженці Полтавщини, які склали першу політичну еміграцію); на місці гауляйтера Петра I, окупанта Келіна – меморіал полковником Полтавського полку Гетьманщини, в тому числі й Іванові Левенцю, який підтримав воєнно-політичний виступ гетьмана Івана Мазепи; на місці “орла” у центрі Полтави – величний монумент слави Української зброї, який би окреслив українську військово-звитягу протягом Українського тисячоліття – від князя Святослава Хороброго, козацтва, УНР, УПА до сучасних ЗСУ.

Учасник Експертної ради Міністерства культури та інформаційної політики з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму, очільник громадського руху “Рідна країна” Микола Томенко закликав перетворити Полтаву із малоросійського “малого Петербургу” на одну з духовних столиць України, різко розкритикувавши розміщення на офіційному сайті Полтавської міської ради російських наративів. “Малий Петербург” вживаю свідомо, бо на сайті нині з пафосом визначено статус цього українського міста як “малий Петер-

бург”! – зіронізував Томенко.

“Коли ми ухвалювали подібні рішення, то розуміли, що однією з причин початку так званого путінського проекту війни було те, що частина українських вчених та чиновників дали підстави Путіну вважати, що в Україні є велика кількість людей, які хочуть “звільнитися” від української державності. Ми мусимо повністю позбавитися імперської ідеології, щоб більше ніколи ніхто не думав, що тут хтось когось чекає”, – розповів Микола Томенко.

Голова обласної ради Олександр Біленький висловив переконання про потребу розробити за місяць чіткий алгоритм дій і, щоб пришвидшити демонтаж, як один із варіантів запропонував передати імперські маркери на баланс облради.

Члени Експертної ради Міністерства культури та інформаційної політики з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму – лідер націонал-консервативного руху “Булава”, доктор історичних наук Павло Гай-Нижник та директор видавництва “Фоліо” Олександр Кравчицький, голова мистецького об’єднання “Остання барикада”, керівник Центру досліджень політичних цінностей Олександр Додік підкреслили: перебування комуністичної і російської імперської символіки у просторі Полтави є загрозою національній безпеці і по суті ідеологічним сприянням російським окупантам.

А громадська активістка Зоя Коваленко наголосила на тому, що тема очищення Полтави від імперських символів не нова, вперше звучала на мітингах Руху й на акції “Ланцюг пам’яті: від ката Петра до ката Сталіна” у липні 1990 року, яка стала масовим протестом проти ініціативи ленинградської організації “Россия молодая” відсвяткувати Пол-

тавську битву. Пані Зоя як учасниця і співорганізаторка тих заходів навела широко цитований тоді, понад тридцять років тому, але досі актуальний вірш поетеси Наталки Поклад: “Неспішно історію пише пір’їна, сп’янівши від запахів трупів і зел. Полтаво! Полтаво! Скажи Україні: чому над тобою і досі “орел”?”

“Цим вулицям та пам’ятникам російським імператорам та командирам червоної армії вже не місце у місті, тисячі мешканців якого захищають Україну з перших днів війни, місті, яке прийняло десятки тисяч біженців з Харкова, Херсона, Маріуполя (які втекли від російських бомбардувань із вулиць із цими ж назвами), столиці Полтавщини – місті, яке є колыскою української культури та літератури... Сьогоднішні рішення: місяць міської влади, щоб ухвалити конкретні рішення. Треба розуміти, що хлопці, які повертаються сьогодні до Полтави на ротацію, вже не даватимуть міській владі час на очевидні рішення”, – переконаний видавець Ігор Степурін.

Директор Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності Ігор Пошивайло зазначив: “Банально, але історія повторюється. Геніцид українців Петром I свідомо продовжує путін і росія – це вже очевидно в усьому світі. Але не в усіх громадах України... Втім, маю впевненість, що й публічний простір Полтави – цього унікального своєю історією та культурою міста таки очистиється від насаджуваних століттями імперських маркерів”.

Заступник міського голови Полтави Валерій Пархоменко висловився за усунення російських пам’ятників з публічного простору шляхом створення кластеру російської монументальної пропаганди на території музею “Поле Полтавської битви”.

“Будь-які російські і радянські маркери, які тут стоять, будуть використовуватися росіянами для заперечення існування української нації. Тому важливо позбавитися російського імперського шלאку. Ось обличчя російського імперіалізму: протягом року повномасштабного вторгнення окупанти знищили понад 500 пам’яток української культури. До сьогоднішнього приїзду нам у Києві здавався дивним той факт, що у Полтаві не вирішується це питання. За сприянням обласної влади та фахівців його можна було вже давно вирішити. Якщо було питання з коштами, то і його можна було спільними зусиллями вирішити. Сподіваюся, що за місяць від міської влади Полтави ми отримаємо вже конкретні пропозиції”, – підсумував міністр Олександр Ткаченко.

Полтавський офіс УІНП

про демонтаж остогидлих символів окупації Гетьманщини. Він звернув увагу на те, що питання присутності цих імперських маркерів у публічному просторі тісно пов’язане з проблемою деколонізації свідомості, приміром, досі у школах Полтави поширюють міф про те, що назву річці Ворскла дав московський цар п’ютер І. Запропонував масштабувати виставковий проект УІНП “Мазепа. Karl XII. П’ютер I. Топ-10 міфів гл.пропаганди” до рівня вуличного, щоб експонувати в корпусному парку, довкола “орла” доти, доки пам’ятник-колону “славі рускому оружию” не буде демонтовано.

Представник Інституту національної пам’яті висловився за такий покроковий алгоритм дій: - після врегулювання процедурних питань – демонтаж і переміщення на територію Державного музею-заповідника “Поле Полтавської битви”;

Модератор “круглого столу”, заступник міністра культури та інформаційної політики Тарас Шевченко акцентував увагу присутніх на тому, що політика деколонізації та дерусифікації є топ-пріоритетом міністерства, зокрема демонтаж імперських та радянських пам’ятників. У цьому сенсі він назвав Полтаву “найбільш проблемним містом”. “Пам’ятники, що прославляють російську імперію і кривавого ката Петра, а також Ватутіну та Зигіну, мають зникнути з вулиць міста. І для цього у міськвиконкому більш ніж достатньо повноважень. Влада міста натомість реагує дуже повільно і фактично всіляко ухиляється”, – зазначив він.

Заступник начальника Полтавської обласної військової адміністрації Олексій Бруслик підтримав шлях оперативного звільнення від російської імперської спадщини: “Необхідно доносити до громадян історичну правду про значення, хід і наслідки Полтавської битви, а не поширювати наративи російської пропаганди. Зараз триває війна і в площині історичної пам’яті. У цьому контексті особливо важливо, щоб на Полтавщині не були встановлені пам’ятники кумиру путіна – Петру I, або подіям, пов’язаним із ним. Переконаний, що, наприклад, пам’ятник Мазепі та постамент на місці відпочинку Петра не можуть знаходитися не те що в одному кварталі, а взагалі в одному культурному просторі. Треба діяти і позбутися російського імперського шלאку з культурного простору Полтави. Як юрист я оцінюю ситуацію з точки зору правової визначеності і дій відповідно закону. За результатами засідання визначили, що Полтавська міська рада протягом місяця має продемонструвати фактич-

Георгій ФІЛІПЧУК, академік Національної академії педагогічних наук України:

— Одрозумів після початку війни у 2014 році Центральне правління, а потім Головна рада ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка ухвалила надзвичайно креативне, просвітницьке, політичне, світоглядне рішення щодо формування бібліотеки українського воїна. Почали друк творів про видатних українців усіх часів. Зараз у мене в руках книга “Крути: народина нового українця” Євгена Маланюка. Ще вісім років тому ми хотіли, щоб ця книга була на війні з проклятим москалем.

Усі ми, просвітяни, розуміли значимість цієї невеликої змістовної книжки для воїна, молоді, для нашої української нації. Там сказана надзвичайно правильна для всіх часів річ: Крути дали початок психологічно, політично, мілітарно і хронологічно новому життю новітнього українця, який сформувався не лише в просвітницькій і культурницькій нішах. Він сформувався на полі бою. І це стало генеральною лінією нашої великої, важкої, але благородної роботи. Усе, що пов’язано з Крутами, пов’язано з тим, що нація почала формуватися не лише в народницькому світоглядному русі. Вона почала формуватися мілітарно, військово у війні з нашим вічним ворогом.

Щороку, вже 105 років у різних політичних режимах, за різних умов ми відзначаємо цю славу дату. Ми утверджуємо українські національні цінності, зберігаємо нашу національну пам’ять, зберігаємо гордість бути українцями.

Крути не просто увійшли у “прокурени” зали Центральної Ради. Вони зробили Центральну Раду зовсім іншою з погляду політичного виміру, увійшовши в усі пори українського життя. І входять досі, адже сформували на віки вічні три речі.

Перша — найголовнішою нашою цінністю мусить бути і стала державність, незалежність України.

Друга — не вір москалю. Це почалося з Тараса Шевченка. Я думаю, що ця цінність вже не є дискусійною. Вона буде вічно усталеною для української нації. Тому що це для нас екзистенційне, гамлетівське питання: “Бути чи не бути?” Якщо вірити москалю, значить не бути. Ми мусимо сказати всім українцям, всій нації від Сіетлу до Сіднею — не вір москалю.

Крути показали нам у 1917–1919 рр., що не можна бути байдужими, нейтральними, бо це зрада, нашестя, інфекція, які подіями увійшли більшом у нашу новітню історію. І ми почали формувати незалежну Україну відповідно до цієї ментальності, яку проповідували еседеки, есефи, есери в Центральній Раді, а також Винниченко і Грушевський. Хотіли домовитися з “хорошим” москалем, з “хорошою”, демократичною Росією. Не вийшло.

Крути — джерело національної

27 січня 2023 року напередодні Дня пам’яті Героїв Крут — пам’ятної дати боротьби за незалежність України, Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка провело круглий стіл за участю голів обласних об’єднань, істориків, політиків та широкої громадськості.

Виступили: Георгій Філіпчук, заступник голови ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України; Степан Волковецький, голова Івано-Франківського обласного об’єднання, державний та громадсько-політичний діяч, дипломат; Сергій Присухін, доктор філософії; Степан Хмара, Герой України, борець за незалежність України у ХХ столітті; Петро Чернега, доктор історичних наук, професор; Володимир Семистяга, голова Луганського обласного об’єднання “Просвіти”, історик і громадський діяч; Микола Голомша, український політик, юрист; Дмитро Ломачук, кінорежисер, сценарист, доктор культурології.

Наша нейтральність — це наша згуба. Мусимо не лише говорити про це. Мусимо займатися найактивнішою просвітницькою роботою у всіх життєвих сферах діяльності української нації на материнській землі і поза нею.

Третя позиція. Крути збудили українців до суверенності та соборності, залишаючись навечно нашим імперативом, нашою ідеєю і дією.

Що зробив москаль-більшовик? Він знищив царизм. Але й надалі весь московський народ був просякнутий царською гнилизною. Він начебто знищив царизм, але зберіг психологію імперськості та українофобії. Ставлення до українців було вічним і незмінним. Недаремно Дорошенко писав, що ми завжди боролися з царем, думали, що треба боротися з більшовизмом і сталінізмом. Але ми забули, що нашим вічним ворогом є Росія.

Московія — історичний, екзистенційний ворог, тому ми шукаємо “хороших” росіян і нині. На превеликий жаль чи на щастя, москалі залишаються такими, як були. Москаля треба здолати, знищити. Іншого варіанту, іншого цивілізаційного вибору просто немає.

Українську державу будуватиме українська молодь. Це вже всім зрозуміло. І як ми виховуємо нашу молодь, таку й матимемо перспективу. Повертаймося до найголовнішої сфери, де сьогодні формується наша нація в молодіжному середовищі. Сфери освіти, сфери науки, сфери культури та інформаційної політики.

Ми були свідками того, як виключали зі шкільної програми Мазепу, твори Тараса Шевченка, “Боярину” Лесі Українки. У 2011–2013 роках з програм зник Голодомор, ми зігнорували січових стрільців, УПА, наші великі імена. Ця тенденція, на жаль, триває й нині. Уже відбувся наїзд на найбільш державотворчу дисципліну “Історія України” (її викинули із ЗНО). Будьмо відповідальними і пильними. Бо наші цінності української культури, української мови, національної пам’яті є вічними й непорушними.

Сергій ПРИСУХІН, доктор філософських наук:

— 29 січня в Україні відзначається День пам’яті героїв Крут. Це день молодих людей, які взяли участь у революційних перетвореннях. Для мене це насамперед день студентів, мучеників початку третього тисячоліття. Але сьогодні ми говоримо про 1918 рік.

Це не статистика полеглих людей. Це пам’ять про тих людей, які боролися за наше сьогодні, за нашу нинішню свободу та незалежність. Вони боролися і утверджували Батьківщину, віддавали за це своє життя. Це початок боротьби за наше життя, яка має продовження у третьому тисячолітті. Вона була боротьбою проти обмеження української

свободи, українських прав. Насамперед — права на людське життя. Це підтримка тих людей, які стали прикладом героїзму для наших студентів у період Помаранчевої революції, у сьогоднішній боротьбі з Москвою.

Ми так чи інакше не просто підтримуємо пам’ять про тих людей, які полягли за Україну. Ми їх мистифікуємо, сакралізуємо. Без цієї сакралізації важко було б отримувати духовну перспективу.

Ми говоримо, що це день пам’яті. Але це не день примирення з московщиною і московським імперіалізмом сьогодні. Це гідне вшанування тих людей, які були в Україні і є зараз. І обов’язково такі люди будуть завтра, післязавтра. Це молоді люди.

Є різні аналітичні аспекти сприйняття цієї дати. З одного боку, звичайна статистика. Але для мене було б достатньо, якби лише 10 студентів тоді віддали своє життя. Це є імператив. Такі люди є й сьогодні.

Коли ми аналізуємо події, які відбуваються на фронті, то розуміємо, що там є частина зрілих людей. Але є й частина молоді, які прийшли добровольцями і тільки починають жити.

У нас є модель формування історичної пам’яті. Ми не полишаємо нікого. Сьогодні немає іншої форми, як підтримати полеглих молодих людей — студентів, добровольців.

Ми говоримо про супротив студентів, яких нараховували сотні, проти москвитів, яких було тисячі. І тисячі не могли нічого зробити супроти духу молодих людей, проти духу 600 воїв, які їм протистояли.

Дух став сильнішим. І їхня смерть, за словами Павла Тичини, стала святою смертю, яка допомогла так чи інакше утвердити наш український дух, показати, що ми живі, що у нас є право на життя, право на свободу та гідність українців. У нас є своя система цінностей, яка дозволяє нам бути українцями, рухатися в бік утвердження нашої гідності.

Тому коли ми говоримо, що вони померли, то розуміємо, що вони померли за нас. Ми живемо, утверджуючи нове право, ми живемо на їхній мужності, їхній святості.

Ми говоримо, що ми існуємо і нікому не віддамо свою свободу. А якщо хтось спробує насильницьким способом її обмежити, то понесе страшне покарання за це. Так і сталося з москвитями. Усі побачили, що ми захищаємо і захищатимемо своє право на життя. Це право ми захищали і в 2022 році. Знову ж таки під Крутами.

На сьогодні святкування цієї дати — це не момент всепрошення, не момент пацифізму. Це момент утвердження, імперативу. Як ми повинні поводитися відповідно до того досвіду мучеників-студентів під час зіткнення з переважними силами ворога. Це

імператив, як ми поведимося сьогодні, імператив, що повинно бути завтра й післязавтра.

Степан ХМАРА, політик:

— Ми маємо пам’ятати всі дати: і героїчні, і переможні, і трагічні; маємо пам’ятати й поразки, бо це наша історія.

Щодо крутян і Крут, то там були віддзеркалені всі наші вади того часу, коли українська еліта не була державницьки зрілою. У них були ілюзії, що державу можна захистити без війська. Ілюзії, що з Росією можна жити в дружбі, у конфедерації, автономії. І саме внаслідок таких ілюзій стала трагедія під Крутами. Трагедія, бо загинули країні молоді люди. А після Крут російська навіолок поперла на Київ, хоч і з запізненням на дві доби...

Наше суспільство сьогодні все-таки прогресує. Такої консолідації українців у нашій історії ще не було. Ще не було такого розуміння українського питання. На щастя, світ тепер побачив, що Україна є. Українці — особливий народ, який може боротися і не збирався здаватися, показує героїзм не тільки на фронті, а й у тилу.

Наш споконвічний стратегічний ворог Москва намагалася і намагається посягти в суспільстві на довіру до влади і зневіру в перемозі. Але все відбувається якраз навпаки — що більше вони наносять ударів по мирних людях, по наших тилах, то більший супротив з’являється. Сьогодні вони вже відкрито заявляють, що хочуть знищити українців. Хоча насправді цим займаються вже понад 300 років, але раніше прямо не говорили про це. Етноцид українців почався з Батурина у 1708 році. Він ніколи не припинявся, а проявлявся в різних формах. У тому числі в найстрашнішій — Голодоморах, через знищення інтелігенції, української еліти. Було запрограмовано знищити українців, щоб залишилися тільки малороси, які покійно працюватимуть на російську імперію. Треба віддати належне, що російська імперія не могла бути створена і не могла існувати без українців.

Ми переживаємо такий історичний момент, коли українці сказали “ні!”. Більше не хочемо мати нічого спільного з Москвою. Більше не будемо працювати на Москву. Це усвідомлюють ще далеко не всі. Але критична маса вже зрозуміла.

У нас багато претензій до співвітчизників, які живуть у російській імперії. Це не один мільйон людей, які мали б не забувати про своє коріння. Соромно за них. Є різні форми боротьби, проте вони їх не використовують. Не знаю, як після перемоги вони дивитимуться на в очі. Через різні зв’язки, індивідуальні та групові, треба нагадувати їм, що Україна — це Батьківщина для всіх українців. Не має значення, на Чукотці вони, на Алясці чи в

Аргентині. Є у нас претензії і до діаспори в США, яка поки що спить. Вони мали б твердо сказати адміністрації Білого дому: “Давайте негайно всю зброю для знищення ворога. Ви ж нам викручували руки, ви нас обеззброїли, ви зробили ставку на Москву. Ви потенційні співучасники злочину Москві проти України”. Не варто соромитися, треба говорити відверто, чітко й зрозуміло. Тоді у нас буде менше трагедій, як під Крутами.

Добровольці — це високо вмотивовані патріоти, які поставили в жертвність все, навіть своє життя. А ми невпинно працюватимемо, щоб прискорити нашу перемогу і щоб вона була остаточною.

Вигнати москалів і змусити їх відступити з української території — це ще не перемога, це тимчасове перемир’я. Росія має отримати такий удар, щоб перестала існувати як імперія. Тільки тоді буде запорука нашої безпеки. Ми маємо говорити це всім нашим партнерам, які нас підтримують. Але маємо пам’ятати, що перемога повинна бути остаточною. Щоб імперія зла була зруйнована раз і назавжди.

Петро ЧЕРНЕГА, доктор історичних наук:

— Сьогоднішня тема надзвичайно актуальна, не тільки для вшанування пам’яті (хоча це теж свята справа). Вона актуальна насамперед тому, щоб зробити уроки з цієї події.

Минуло понад сто років, а ми пожинаємо плоди національно-визвольної боротьби. Все збігається. Ті прорахунки, які зробили національно-визвольні сили сто років тому, абсолютно тожотні з тими, що робить наша влада, починаючи з проголошення незалежності.

Сама історія Крут і цього подвигу міфологізована. Її потрібно було міфологізувати. За Конфуцієм міфи відіграють величезну роль у формуванні суспільства, політичного життя, державності.

Але сьогодні маємо робити висновки. Чому так сталося? Чому ми здали Донбас? Адже Крути — той самий Донбас чи Крим. Ми маємо усвідомлювати, чому деструктивна діяльність українських комуністів у роки перебудови та в 90-ті, а сьогодні — інших політичних партій — заважали й заважатимуть нам будувати Україну. Як тодішня позиція соціал-демократичної робітничої партії на чолі з Винниченком та партії есерів на чолі з Грушевським не сприяли відродженню незалежної держави.

Це був початок ХХ століття. А ХІХ вік був віком націоналізму, коли незалежність здобули країни Європи та Латинської Америки. Найбільший же у Європі український народ не спроміг її здобути. Чому? Через деструктивну діяльність Грушевського і Винниченка, яких ми ідеалізуємо. Обидва — бездарні політики. А чи немає тут паралелей із сучасними політиками?

Центральна Рада майже рік чекала моменту, поки Росією не був оголошений ультиматум, що вона покінчить з УНР. Чому не була створена армія? Чому Грушевський не приймає Скоропадського? Так само, як Кравчук не приймав командувача Чорноморського флоту, який казав: “Беріть під своє підпорядкування флот”. Що зроблено за 30 років для армії? Надзвичайно мало. Все розорено, розкуплено, розкрадено...

Євген Маланюк розкритикував так звану українську інтелі-

непереможності, приклад самопосягати

генцію через те, що вона не виступала наявний величезний потенціал. Адже в Україні були зосереджені військові склади, було багато зброї, солдатів.

А що робила Центральна Рада? Вона не прийняла земельного та інших потрібних законів, ліквідувала приватну власність. Центральна Рада працювала у форматі комуністів Російської імперії. Так само поводитися нинішня влада. Органи влади як тоді, так і тепер абсолютно бездіяльні.

Сьогодні так само призначають кадри, як і тоді. Уявіть: літературного критика Петлюру призначають у Центральній Раді керівником Генеральної комісії зі створення Збройних сил.

Необхідно вивчити уроки державного апарату. Такий самий непрофесійний Кабінет міністрів як тоді, так і тепер. Винниченко продовжував писати романи, а Грушевський до обіду писав наукові статті, а після обіду керував створенням Української держави.

Центральна Рада була створена у квітні, а статут Секретаріату прийнятий лише 29 липня. Чим же вони займалися? Міністерств не створили. Тільки після жовтневого перевороту було прийнято Третій універсал, яким проголошувалася незалежність Української республіки, і то в союзі з демократичною Росією. І тільки після ультиматуму Леніна вони схамулилися і прийняли Четвертий універсал. Ось де урок Крути. І правий Донцов, що наша тодішня і сучасна проблема – відсутність еліти. Не просто прізвищ і знаменитостей, а еліти з національною ідеєю, національно самобутньою, з усвідомленням свого місця і ролі в цьому житті.

Ми щойно оцінили Грушевського і Винниченка. А партії? Тоді в Центральній Раді було 26 партій. Представників українських партій було майже нарівні з представниками польських, єврейських, російських тощо. А в малій раді так само – 50 на 50. Яке рішення вони могли прийняти на користь Української держави? Жодного. Вони не прийняли Конституції, земельної реформи. Їх врятував лише Брестський договір.

Не можна стверджувати, що німці нас окупували. Згідно з договором, ми повинні були заплатити зерном, м'ясом, а вони нам постачали промислову продукцію. Далі – захистили Україну. Якби тоді відбулося єднання національно-патріотичних сил, якби Винниченко і Петлюра знайшли засоби співіснування зі Скоропадським, перемога була за Україною.

Учасники Акта злуки залишили спогади. Коли вони зібралися на Софійській площі і подивилися на пихатих представників Центральної Ради і Генерального секретаріату, то зробили висновки. Представники Центральної Ради під час переговорів із тимчасовим урядом не відходили від позицій федералізації. Ті створили за місяць сотисячну армію, а у нас на період Злуки зібрали 30 тисяч небоєздатної армії.

Ось наші висновки, які ми маємо використовувати. Уроки діяльності УНР та сучасної влади. Тому що ситуація для нас зараз також загрозлива.

Володимир СЕМИСТЯГА, голова Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка:

— Хочу наголосити на тому, що в історії не буває “коли б” і

“якби”. Зрозуміло, що з позицій сьогодні нам хотілося б, аби все відбулося якомога краще. Щоб і діти залишилися живими і держава відбулася. Але історія нам цього не заклала.

Пропоную звернути увагу на те, що Київ 1918 року був надзвичайно зрусифікований. Лише одиниці побачили тоді і чітко заявили, що якщо ми програємо, то в Київ прийде нечуваний і небачений терор. Справді, настав муравйовський терор. А той, хто керував Росією, так званий вождь всіх народів Ленін, заявляючи, що Україна має право йти своїм шляхом, робив усе можливе, щоб такої свободи, яку отримали Польща, Фінляндія, Україна не мала. Бо без України імперія чи колишня, чи та, яка тільки формувалася, існувати не буде.

Відбулося це і сьогодні. Та ж сама ситуація. Ті, хто сидять у Кремлі, не бачать без України своєї держави. Більше того, хочуть довести цю справу до кінця – перетворити українців на малоросів, які б вірою і правдою служили в цій державі Кремлю.

У 1918 році молоді хлопці задержали ворога і дошкульно вдарили по ньому. Далі він добрався до Києва на підводі і втратив час. За цей час Центральна рада змогла підписати Брест-Литовський мирний договір. Хоча й на

Луганській області не було жодної військової частини. Був лише один батальйон міліції. Так само свого часу прозвували Винниченко і Грушевський, що непотрібно армії, бо є внутрішні війська, які начебто зможуть захистити народ і державу. Більш того, той самий Винниченко категорично запитав: “Хіба з Москви соціалісти можуть воювати проти таких самих соціалістів у Києві?” Сьогоднішня відповідь – можуть. Ще й як. Нині вони чинять масові убивства, згвалтування, роблять все, аби взагалі не було української нації.

На превеликий жаль, все повторилося. Ця тема актуальна. Вона не має на сьогодні закінчення. Ми всі переконані, як і молоді, що воює чи під Бахмутом, чи на сході Луганщини, що ми переможемо у союзі з демократичними країнами світу. І той кордон, який буде між Московією і незалежною Україною, водночас має бути і кордоном демократичного світу.

Ми вважаємо, що тієї Московії, яка загрожує всьому світу взагалі не повинно бути у тих кордонах, у яких вона знаходиться сьогодні.

А про те, що ми єдині і можемо перемогти цього ворога, свідчить та допомога, яку отримуємо від демократичного світу. Пере-

що нам сьогодні заважає? Нам заважає те, що за 30 років незалежності ми не змогли сформувати незалежних гілок влади і незалежних інститутів влади. На превеликий жаль ми декларуємо в законах одне, а по факту відбувається зовсім інше. Дуже багато людей агітує нас за те, аби ми приймали нову Конституцію. Я навіть бачив мекеджі від голови Верховної Ради України, який є грамотним юристом. Але творці конституції і юристи – це різні поняття. Наша Конституція досконала, просто треба її виконувати.

Сьогодні всі ми повинні бути заряджені на боротьбу з єдиним ворогом, який атакує Україну вже не лише інформаційно, але й фізично. Маємо бути єдиними як ніколи.

Ще на початку війни я зазначав, що наші Сухопутні війська найсильніші у світі. Це визнають і Велика Британія, і США. Сьогодні наша армія здатна дати ворогові по зубах, вичавити його з нашої території. Хочеться, щоб наша громадськість тримала руку на пульсі і не дозволяла висловлювань окремим політикам, що маємо вернутися до кордонів 23 лютого. Ми повинні звільнити всі наші окуповані території, включаючи Крим і ОРДЛО! Ворог повинен покинути всі наші території.

Зараз у соціальних мережах лунають різні пропозиції, вкинуті за допомогою спецслужб Російської Федерації. Мовляв, Крим залишається, з нього виводять війська, флот... Ми не повинні дати ворогові передишки! Маємо бути націленими на те, щоб допомогти ЗСУ отримати зброю. Щоб ми мали наступальну броньовану техніку, яка нам дуже потрібна. Тільки від цього зараз залежить контрнаступ.

Якщо ми дамо ворогу можливість оправитися хоча б до квітня-травня, то зустрінемося з серйозними проблемами. Поки ворог слабкий, ми повинні його добити і викинути за наші території.

Зараз зроблена велика справа, хоч її потрібно було зробити з початку незалежності. Маю на увазі пильну увагу до діяльності московських попів. Це окремий ефективний підрозділ, який фактично ідеологічно руйнував нашу державність. Дуже потрібна робота зараз проводиться нашими колегами з СБУ. Треба пояснювати українцям, одурманеним московською ідеологією, що вони ходять до церкви імені Йосифа Сталіна. І послуговуються тими постулатами, тими вказівками до сьогоднішнього дня.

Наша проблема, що влада до сьогоднішнього дня не допускає до управління справами громадськість. Не тільки дипломати, не тільки державники, а й громадськість, визнані авторитети мають довести до світової спільноти правду про те зло, з яким нам доводиться боротися.

Під час зустрічі у бібліотеці я запитав: “Як Русь Україною стала?” У залі тиша. Я кажу: “Україна, то і є Русь. Вона ніколи не переставала нею бути”. Таке просте питання, а люди не знають, що відповісти.

Влада повинна цінувати наші традиції, наші цінності, нашу ментальність, нашу історію, нашу мову. Маю пропозиції до влади щодо участі громадськості в управлінні державою, контролі, формуванні незалежних гілок, інститутів влади.

У нас президент обирається не так, як у США. Там показують

червоні лінії, що він не має права переступити. А у нас ніхто цього не вчить. Тому людина, яка приходить до влади, стає царем.

Макиавеллі писав, що коли королю одягають корону, вона йому трохи велика і падає на очі. Він перестає все бачити. Потім сповзає йому на вуха і він перестає чути. Потім падає на рот і він перестає говорити. Але потім падає на шию і стає ошійником, за який раби ведуть його на страту. Він вже говорить, чує, бачить, але його вже ніхто не чує.

Ми не повинні наступати на одні й ті самі граблі.

Дмитро ЛОМАЧУК, кінорежисер:

— Маємо себе презентувати так, щоб у світі знали, хто ми і чим займаємося. Не секрет, що до повномасштабного вторгнення за кордоном мало хто знав про Україну. Нас ототожнювали з Росією.

Я кінорежисер. Наш сектор має розповідати, хто ми є. Завдяки допомозі Миколи Голомші ми створили дев'ять серій фільму “Святої минуле України. Від Святослава до Небесної сотні”. Почали розповідати про боротьбу за нашу незалежність від доби козацтва. Але ця боротьба почалася не від козацького періоду, а значно раніше. Ми створили фільм “Пекельні обійми”, який розповідає про те, чому сталася така трагедія як війна з Московщиною.

Ще у XV столітті чернець псковського монастиря Філотей показав князю Василю Івану III, що Москва – це третій Рим – “Два Рима упали, а третій – Москва. Четвертому не бывать”. Він прийняв рішення, яке у своїй побудові було пірамідою. На самому верху Москва, а всі інші повинні стояти на колінах. Через 500 років ця ідеологія дійшла до свого логічного завершення – це знищення України і українського народу...

Нинішні власники телевізійних каналів навіть слухати не хочуть про те, щоб показати героїчне минуле від Святослава до Небесної Сотні. А на зорі нашої незалежності ми спромоглися зробити перший український серіал “Роксолана”, художній серіал “Тарас Шевченко. Заповіт” (11 серій).

На той час були і якісь фінансові надходження до “Просвіти”. “Просвіта” фінансувалася державою і в нас були розв'язані руки. Ми випускали книги, знімали фільми, записували компакт-диски, касети. Йшла робота. Ми показували світові, хто ми є. Що ми Україна, а не Росія.

Здавалося, що це мало б розвиватися і в майбутньому. Але у 2000-х це фінансування почало зменшуватися. У 2002 році ми з Павлом Мовчаном розпочали великий проєкт – телесеріал “Логос”, який мав складатися з 365 серій. Адже кожен день України має якусь визначну дату. Зробили 80 серій. На тому все й закінчилося. А коли у 2014 році нога московита вступила на українську землю, перестали фінансувати такий сектор як виробництво телевізійних фільмів. Як я вже згадав, де що допоміг Микола Голомша. Але це теж не вихід. З третього разу я вигравав конкурс Держкіно України, але почалася війна і сказали, що грошей немає...

У наших планах є фільми про Крути. Лежить кілька інших сценаріїв. Але такі проєкти, на жаль, не потрібні тим людям, які повинні їх підтримувати...

Записав **Едуард ОВЧАРЕНКО**

Крути – самопосягати на жертвнику Нації

Бій під Крутами часто порівнюють до бою під Термопілами. Подібностей для такого порівняння є тільки дві: святість, як зорі, святі могили, приблизно однакова цифра оборонців і наявність у таборі наїзника зрадника-ренегата, яким серед персів був Ефіалт, а серед більшовиків – Юрко Коцюбинський, син відомого письменника.

Зате відмінності є дуже великі. Коли під Термопілами 300 бездоганно вишколених вояків боронило непрохідний гірський прохід, то під Крутами на широкому полі довелось боронити залізничний вузол гімназійний та університетський молоді, яка мала за собою лише короткотривалий вишкіл.

Здавалося б, що висилка незаправленого в боях Студентського куреня на такий загрожений відтинок була мілітарним абсурдом. Не диво, що раніше крутянських воїнів називали лицарями абсурду. Та цей “абсурдний” бій невеличкої горстки проти цілої орди мав для дальшого ходу української революції, в її національно-державному аспекті, епохальне значення.

По-перше, він дав загроженій столиці короткотривалу передишку і час на ліквідацію одного з фронтів (Берестейський мир). А, по-друге і найважливіше, він став українською національною Голгофою, від якої струнулося сумління всіх прошарків населення України.

Отже, з прикрої і болічної мілітарної поразки Крути стали джерелом національної непереможності, давши приклад самопосягати на жертвнику Нації.

1958

Євген МАЛАНЮК, сотник Армії УНР, письменник

засадах 3-го універсалу, але з визнанням України як незалежної держави.

У цьому договорі все було чітко. Говорилося, що і Харківщина, і Луганщина, і Донеччина є складовими УНР. Хочу наголосити, що під Крутами билися не тільки кияни, а й представники інших регіонів України, в тому числі й луганці. І сьогодні українська держава не бачить свого існування без Криму, без Луганщини, Донеччини, Харківщини. Сьогодні боронять нашу свободу і незалежність такі самі хлопці, як і в 1918 році.

Одними з перших в російсько-українській війні загинули студенти історичного факультету Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Кілька днів тому загинув колишній студент Києво-Могилянської академії, теж гуманітарій. Тобто гине цвіт нашого суспільства.

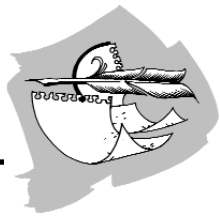
Історія повторюється. Так само, як і в 1918 році, – обеззброювання, розкрадання. У 2014 році в

конаний, що перемога буде за нами!

Микола ГОЛОМША, голова партії “Патріот”:

— На жаль, ми сьогодні не можемо зібратися на Аскольдовій могилі біля храму, щоб вшанувати пам'ять героїв Крути. Але добре, що ми не забуваємо, що ми вшануємо, робимо відповідні висновки. Це дуже важливо, особливо зараз, під час війни.

З року в рік ми оцінюємо те, що відбулося, підкреслюємо героїзм. Але ще ми повинні вносити пропозиції, які будуть подані до влади. Це потрібно для того, аби ми якнайкраще впливали на ті процеси, щоб ми не повторювали наших помилок. Аби червоною лінією пройшла та думка, що і Грушевський, і Винниченко тоді пацифістично поставилися до загроз, сподіваючись, що не буде жодної агресії. Що все добре переможе в демократичному світі, бо ми були демократичною державою. Але ми маємо пам'ятати, що добро повинно бути з кулаками.

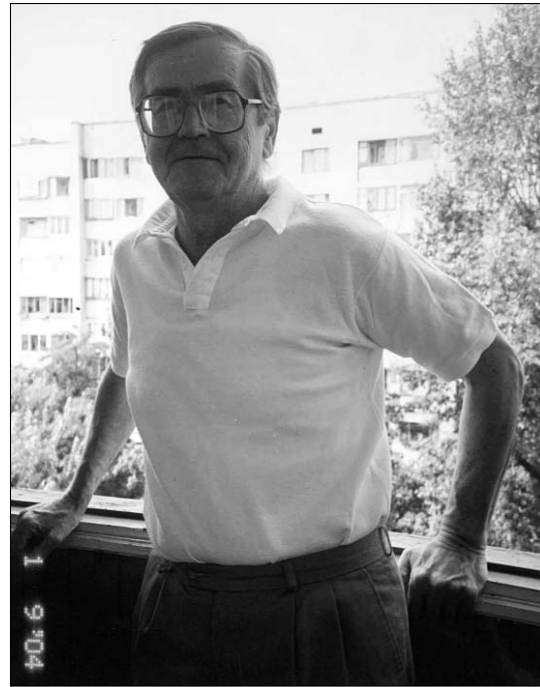

Сповідь, або "Поклавши руку на серце"

22 лютого минають роковини з дня смерті академіка Івана Михайловича Дзюби.

Сьогодні ми оприлюднюємо ще не друквані матеріали з його творчого спадку. У листі до редакції дружина Івана Дзюби, пані Марта, написала: "Надсилаю два матеріали Івана. Перший – це додаток до спогадів, які Іван, на жаль, не встиг закінчити, як і ще багато інших задумів. Другий – особистий лист, який він надіслав 2007 року В. Ф. Януковичу (тоді – прем'єр-міністру). Якщо я не помиляюсь, він не був надрукований у пресі, бо інакше Іван назвав би його "відкритим" листом". (Лист І. М. Дзюби читайте на стор. 6 – Ред.).

Дякуємо Марті Володимирівні за довіру. Пропонуємо увазі наших читачів ще не друквані твори Івана Дзюби. Хай світлою буде пам'ять про нього.

Іван Дзюба, 70-ті роки

До цієї теми я змушений повернутися вдруге, бо перший текст пропав, хоч і був збережений. Але не переписаний на дискету. Пропав, та й усе. Марта каже, що це комп'ютери не сподобалися його назва. А назва була така: "Самосуд". Тобто судження про себе, "допит" самого себе. Мені здавалося, в контексті – нормально. А він, комп'ютер, певно, подумав, що йдеться про суд Лінча або якусь іншу досудову розправу. І вирішив, що в незалежній демократичній Україні цього допускати не можна. Штрик-клац – і кілька десятків сторінок тексту булькнуло в Лету. А чи можна таке робити в тій же незалежній демократичній Україні – комп'ютери не задумуються, хоч виробляють такі фокуси на кожному кроці – це добре знають усі, хто має з ними, комп'ютерами, справу.

Отже, доводиться придумувати нову назву, в обхід комп'ютерних упереджень. Найвідповіднішою була б назва: "Сповідь". Але згадалося: скільки вже тих сповідей було, від сповідей Святого Августина і Жан-Жака Руссо до сповідей провальних політиків! Що робити? Хай для комп'ютера буде "Сповідь", щоб не самодурив. А для мене буде: "Поклавши руку на серце". Поясню: це слова мого батька Михайла Дзюби мені малому, що запам'яталися на все життя.

А було так, десь у далекі 30-і роки. У тодішніх Оленівських кар'єрах, на Старій Колонії(і), серед кількох казенних житлових будинків височіла велика напівпорожня споруда – не то колишній ангар, не то сарай. Підлога встелена сіном, і ми, дітвора, бавилися там цілими днями, коли батьки були на роботі. Та ось одного дня сарай-ангар вогнем злетів у небо. Яке то було величне видовище! Кілька годин рідкісної вітки, поки батьки гасили пожежу. Ну а потім було "слідство": з чого почалося, хто відзначився. Батьки проводили слідство кожен по-своєму. Мій батько посадив мене проти себе, подивився в очі: "Розкажуй, поклавши руку на серце". І довго дивився на мене. А в мене щось не виходило. Забракло слів. "Добре, не треба", – сказав він, побачивши мої муки.

І от тепер, через стільки років, розпочинаючи цю розмову про себе, я, може, в якийсь важкий момент почую його голос: "Добре, не треба".

Отож починаю. Здалеку. Дуже здалеку. З того моменту, коли я відчув себе. Себе як щось окреме, у світі, окремому від мене. Це був справді момент, і я його чітко відчував. Я був ще зовсім малим, і мама, кудись ідучи, несла мене на руках. Ми були край *посьолка*, і мені відкрилося поле яскраво-зеленої озимини, яку лагідний вітерець хвилями гнав аж до крайнеба. Так запало мені в душу шемливе відчуття нескінченності світу, яке потім зроджувалося багато разів тут не у реальних мандрах, а у тьмяному переживанні.

Пізніше відкрилося мені небо. Маю на увазі – наше справдешне донецьке небо, не те, з золотим Престолом, про яке розказувала бабуся Наталя Кузьмінчна, а натуральне. Воно велике і яскраве, яєсь світлове. Особливо коли прилітають і відлітають журавлі, навесні й восени, тоді небо бринить і співає. А я бачу його ще взимку, ночами. Влітку на небі днями панує сонце. На Донеччині

ні воно деспотичне, нікого поруч із собою не терпить, усе небо належить тільки йому. Небо як порожнє, ніякого життя на ньому немає. Але кінчається влада сонця, надходить ніч, і виявляється, що небо сповнене й переповнене життям! Мільйони зірок, зоряні світи, зоряні шляхи й стежинки! А ще ж і місяць, місяць-місяченько, який мав багато різних обличч – від молодого і грайливого до підстаркуватого і стомленого.

У мене був особливий зв'язок із місяцем. Улітку я спав у садку на бричці з сіном і міг доскоду розмовляти з місяцем. Але влітку все щось діється навкруги, паровози чакхають і свистять, у кар'єрах час від часу вибухають динамітні закладки, собаки гавкотять, дітвора до півночі не вмоніться. Інша річ – взимку. Ніде нікого. Сам-на-сам із самотнім, як і ти, Місяцем. І я користався цим рідкісним привілеєм.

Виходив з хати в засніжений простір і шукав співрозмовника,

як казалося "єврей", як щось і казалося, нечасто. А ми, діти, власне нічого про Сталінську Конституцію не знали. Хоч і жили під її Сонцем. Правда, більше під щедрим донецьким сонцем. І серед шедрої (підкреслюю це для принципів або надто темних антидонецчан) – шедрої донецької природи, донецької землі, що поєднала приволочене звідкись водами допотопне чи дольодовиче каміняччя, зі споконвічним чорноземом і теплом, вітрами й сонцем.

Донецька природа багато що приготувала для нашого дитячого щастя. Чи знаєте ви, що таке Третя Балка? Це та, що за Першою і Другою. Далеченько. Так от. У травні місяці Третя Балка густо вкривалася килимом *воронців*. Це такі степові (балкові) тюльпани, дикі, коротконогі й не на продаж, але довговічніші за садові. Уявляєте, скільки радості давав похід у Третю Балку, коли батьки на роботі?! А в цій Третій Балці ще й холодна джерельна вода. І терновики (не тільки в ній, правда). Донецькі терновики (принаймні тодішні, коли не все ще було розоране й поввертуване гусеничними циклопами) – це такі зелено-чорні оази посеред степу чи балки, до яких не дуже доступишся через сталеві колючки, а дуже хочеться: тернові ягідки прямо з гілки такі смачні!

Були й ближчі, доступніші принади. Зразу ж за *посьолком*, у степу, – серед густої трави – *калачики*. Обчистиш бульбочку – як цукерка. А очищений стовбур із розкішного лопуха! Це тобі не щось. А як видобавеш *земляного горіха*! Але то вже – рідкісний здобуток.

На відміну від далеченької Третньої Балки – Шербаньова Балка була поруч, зразу ж за *посьолком*, дорогою до Шербаньовки, де були всякі печери з різнобарвними глинами, і на будови, і для кухні – нас частенько посилали звідти щось принести – бувало, *й івєсть*. У самій Шербаньовій Балці нічого їстівного не було, але вона була густо засіяна уламками кремінців – не то зі свого океанського минулого, не то з якогось льодовикового наносу: на кремінцях траплялися відбитки якихось дивних істот. Тут би якихось наукових знань, але їх не було. Дорослих же це не цікавило: дитячі вигадки. Взимку крутубока Шербаньова Балка була для нас щось як тепер Буковель – місцем затятих лижних перегонів. Лижі були, звісно, "самоделькові" – саморобні: дідусь (або батько, в кого був) брав шмат деревини і під вогнем задирав її носа, щоб не заорювалася в сніг. Я не був ані дуже сміливим, ані майстерним лижварем, але деякі мої друзі на тих шурпалках чудеса витворяли і по зледенілих скелях злітали прямо в забой!

У передвоєнні роки, десь із

1939-го, життя і наших батьків стало легшим (так вони вважали). Хліб уже не треба було одержувати в робочі руки, "на проізводстві", його продавали в магазині. Правда, черги були такі, що не обходилося без травм. Саме тоді мою маму притисли до стінки так, що відтоді в неї почалися проблеми із серцем. Але загартована в чергах громадськість невтомно вдосконалювала процедуру одержування пайків (продаж хліба не був безконтрольним, а строго нормованим). Через деякий час знайшли універсальне рішення: кожен ідок мав подати до магазину персональний торбинку з адресою, в магазині в цю торбинку вкладали хлібну норму, а відповідний призначенець розноси торбинки по хатах. Бійки коло магазину припинилися. Жити стало вочевидь краще.

Тут я мушу звернутися до явища, задовільного пояснення якому і досі не можу знайти. А воно ж, пояснення, певне, є і просте, наше, українське (радянсько-українське). Уявіть: 1939-й, 1940-й роки. Хліб уже є, а про масло і м'ясо ніхто не згадує. Недавно пройшли арешти донецьких "троцькістів" (Шпильовий) і ще когось, арештовано і кількох учителів нашої школи – Фітільова та ін. (так вони й не вернулися). Люди це знають, стиха обговорюють у вузькому колі. Зате досить голосно звучать анекдоти, скажімо, про те, як до села вернулася з міста соціалістична сім'я стахановця з новими іменами і прізвищами. Тепер батько – Октябрь, мати – Революція, дочка – П'ятирічка. (Такі імена справді стали в певних колах модними). І ось серед ночі паніка – бабуся гукає: "Октябрь, Октябрь, буди Революцію, П'ятилетка усралася!"

Ось із такими приблизно настроями йшов люд до літнього кінотеатру, який був у нас у саду коло річки. (Ми дивилися всі фільми, повилазивши на дерева. А фільми були які: або Чапай, або Ленін в октябрі чи ще колись). І от починається фільм, на екрані показують, як стискується кільце білогвардійсько-антантівського оточення навколо героїчної червонозорної Москви, народові, особливо нам, дітворі, стискає подих від хвилювання, – і раптом на екрані з'являється ЛЕНІН. Уся зала підхоплюється в єдиному пориві й потопав в оваціях! І так – кожен раз, коли на екрані з'являвся ЛЕНІН! Недарма він же називав кіно найважливішим із мистецтв.

Це було перед самісінькою війною. Після війни я такого вже ніде не бачив. Навіть появу на екрані Сталіна такими оваціями не зустрічали й не супроводжували. (Може, тому, що "Ленін землю дав" – так у нас казали: до того часу в наших краях земля тисячами гектарів належала грецьким, німецьким та іншим переселен-

цям, запрошеним "вражою бабою" Катериною). До речі, такий спогад. Перед самим початком війни в новій частині містечка відкрили Палац культури, досить імпозантний. На площі перед палацом воздвигли стереотипні бетонні скульптури Леніна і Сталіна. Так от, Сталінова постать зникла в перший же день окупації. А Ленінова простояла весь час. Люди казали: "Німці Леніна уважають". Дурня, звісно. Але подаю, як було. Видно, це відбивало настрої людей, а німцям до цього було байдуже. Їх цікавили "яйка, млеко" та м'ясо, що вони незабаром і дали відчутти... Політичні відтінки людності їх не цікавили, аж поки не поширилася партизанщина.

Тут я мушу нагадати, що моє покоління виросло під час війни і було першим повоєнним поколінням. Це дуже важливо розуміти. Друга світова війна – це не лише неймовірні жайття й біди, це перетряска всього світу, якої ми не знали в термінах та описах, у пропагандистських та літературних метафорах, а відчували на батьківських і власних долях – *і масштаб* перетруски, і її *конкретичку*. І одне, і друге виписувалося на наших душах. Без цього не все зрозумієш у Вінграновського чи Драча, хоч, здавалося б, про саму війну у них не так і багато. (До речі, про Великую Отчезественную. Цей термін існував з перших днів, але в ширший побут він увійшов пізніше. Принаймні в житті я тоді його ніколи не чув, як ніколи не чув його від тих, хто вертався з війни, – а "в бой за родину, в бой за Сталіна" – це тільки в газетах було. Як ще раніше: "Кони сытые, бьют копытами, встретим мы по-сталински врага". Однак уже в перші дні на пояснення несподіваного розвороту подій і здачі ліній оборони прошипіло зловісне і знайоме слово "измена", а замість гасла "бить врага на его территории" був заклик зустрічати його на "выжженной земле", але своєї-таки).

Проте незалежно від усього цього панувало неясне відчуття величезного світового струсу. Діялося щось невіддільне людині, нікому й нічому невіддільне взагалі. Так у наші малі душі входив великий світ незримой сваволі і зримого примусу.

Треба сказати, що від час війни ми, діти (під окупацією) мали повну свободу поведінки, обмежену тільки страхом. Батьки на фронті, матері, впрямішши у сапочки, шукають по селах можливість обміняти залишки якогось майна на зерно. Страшнувало,

Батько Михайло Іванович Дзюба

власне, мовчазного слухача. Та й чи був він слухачем? Я ж мовчав. І він мовчав. Такий обмін мовчаннями. Але моє мовчання мало якийсь позасловесний зміст. А його – умудрена байдужість до безміру баченого й чутого? Отож я міг годинами дивитися на нього, "впиватися", скидаючи на нього якийсь свій стан. Потім вертався до хати й дороблював уроки. Бо я ж був зразковий радянський учень і знав, що нічого надприродного, ніякої містики в світі немає. Літаючих тарілок і неопізнаних предметів тоді ще не було. Як і Бермудського трикутника. Як і ГУЛАГУ – була тільки Сталінська Конституція. До речі, словосполучення "Сталінська Конституція" входило в життя дивним чином: сказано було (на побутово-політичному рівні), що вже не можна вживати слова "жид". Чого б це? Воно і так не було у нас дуже вживане, зазви-

особливо в довгі димові ночі. Збиралися в чийсь хаті, влаштували нехитрі забави, там же й ночували – спали “покоєм”, зігріваючи один одного. Сучасний дослідник чи дослідниця, особливо продвинуті й озброєні арсеналом західної термінології, знайшли б тут щедрий матеріал для своїх версій про дитячий “секс”. Таке прилипливе слово цей “секс”, яким за простою накривають широкий спектр емоцій, почувань і форм стосунків. Насправді було тільки гуртове бажання відгородитися від усесвітнього страху. Якесь інстинктивне ставлення до розриву прийшло тільки пізніше, й індустріалізоване словище “секс” до цієї тонкої матерії важко припасувати.

Доросліші й сміливіші хлопці вже діставали десь невістриліяні патрони. Патрон можна було загнати в стовбур дерева чи в телеграфний стовп, а потім, за допомогою цвяха й молотка, підірвати капсулу. Непогано бабахне. Звідси в моєму поколінні стільки пацанів із покаліченими пальцями. Там, де на якийсь час зупинявся німецький загін, можна було знайти шось із загублених боєприпасів. Дитячі “бойові” ігри, в центрі яких раніше був Великий Камінь над скелею, що контролював усю територію кар’єрів, тепер локалізувалися в землянках – незаселеній частині *посьолка* коло *забою*. Там у нас були навіть таємні засоби зв’язку – з катушок і намилених ниток.

Як тільки прийшли “наші”, старші хлопці сразу опинилися в армії, залишилися недоростки. Нас чекали шкільні будні. За часів окупації школа фактично перестала існувати. Ми опанували шершепки й фуганки – дітям це подобалося більше, ніж формули й правила, наші ж учителі дивилися на це сумовито: розуміли, кого окупанти хотіли готувати з нашої дівчорі.

За шкільництво відновлена радянська влада взялася ретельно. Справа ж не тільки в тому, що вона почувала відповідальність за наш інтелектуальний рівень, а й у тому, що ми майже два роки прожили на окупованій території (потім ще кільканадцять років вимагалось в анкетах писати: “находився на окупованій території”: так радянська влада з її найпередовішою і наймогутнішою в світі ідеологією боялася навіть кількох ковтків чогось іншого!). Одне слово, взялися за школу. Але приміщення було знищене. Перший рік-два розміщалися в якихось сарайчиках і вчилися в чотири зміни! Аж поки не збудували нову школу. Учителі були ті самі, що й до війни, і під час окупації – інших ще не підготували (лише дехто повернувся з фронту). Але їм давали відчуті їхню провину. Часом у досить образливій формі. Прилюдно, за присутності учнів.

Пригадую такий випадок. Щойно скінчилася війна, почали повертатися фронтовики. Старші поводитися розважливо, а з молодшими траплялося всяке. Особливо “непримиренним” був недавній учень нашої школи Григорій П-й. На загальних зборах він почав докоряти тим учителям, які працювали в школі під час окупації, і коли наш улюблений викладач математики Микола Якович Онипко боязко оборонився: “Кто старое помянет, тому глаз вон”, – той у відповідь зверху журнув своєму вчорашньому вчителю: “А кто забудет – тому оба!”

Уже й після закінчення війни підтримувалася – очевидно, свідомо – атмосфера тривоги і небезпек. Час від часу ми, учні, мали перевіряти справність електроніки Оленівка – Оленівські кар’єри, а під час виборчих кампаній (а вони тоді практикувалися часто: відновлювалася трохи

призабута демократія) це набирало характеру мало не патрулювання: не дай боже, дані про динаміку голосування не дійдуть вчасно по інстанціях!

Прикметно, що в перші роки після повернення радянської влади найкрикливішими її речниками інколи виявлялися ті, кого відомі “органи” вишуквали (і виявляли) за прислужницькі зв’язки з окупантами. Але вони швидко зникли зі сцени, поступаючи прозорішим образом, часом і привабливим.

Яскравою постаттю місцевого громадського життя був Постников – на жаль, не пам’ятаю його імені й по-батькові. Це з породи правдошукачів. Якийсь час був головою рудничної профспілки. Виступав від імені робітництва і гостро збиткувався з начальства, яке боялося його публічного слова. Кар’єра його скінчилася, коли він, виступаючи на якихось зборах із жалями на безуспішність свого правдошукацтва, сказав, вийнявши з кишені партквиток: “Пора этой огородной книжкой вытереть...”

Мати Ольга Никифорівна, Іван Михайлович і донька Оленка

На такі зухвалі вихватки мало хто зважувався, але загалом духу критики і критиканства моїм землякам не бракувало. “Але ж це було в сталінські часи!”, – скаже хтось. – “Неймовірно!” Та в тім-то й річ, що у нас спрощені уявлення про “сталінські часи”. Це були часи не тільки ГУЛАГУ й запланованих в областях графіків постачання безоплатної робочої сили на будови соціалізму, а й багатьох інших, соціально винахідливих речей. Скажімо, після розгрому робочої опозиції, троцькістів, зінов’євців, бухарінців, риковців, скрипниківців та всьляких уклоністів треба було дати народові справжню свободу духу й слова, знайти чи вигадати якісь стимули руху. Звідси заклик і формула Сталіна: “Критика і самокритика – движущая сила советского общества”. Спершу ця формула викликала деякий сумнів: мовляв, рушійною силою суспільств зазвичай вважалися матеріальні чинники. А тут... Ну що ж... “Если идеи овладевают массами”, вони і стають матеріальною силою. Отже – треба ідеї нагнати до рівня матеріальної сили. Що й робилося дуже майстерно.

Але “влада на місцях” мала багато проблем, у тому числі й “ідеологічних”, до яких не була готова і з якими мала клопіт. Наприклад, після смерті Сталіна, ще задовго до розвінчання “культу особи”, стали повертатися в’язні. Добре було в Кремлі комусь із тих, хто хотів “відлиги” задля власного політичного майбуття, виголошувати партнеолібералізм, а тут у робітничі селища привалило кілька десятків учорашніх зеків – що з ними робити, як роботою забезпечити, де їх поселити? Тож улітку 1953-го на невеличкому вокзалчику

(власне, станційці) оселився цілий табір учорашніх зеків. Місцева молодь сходилася до них, як на лекції, а начальство не знало, що з ними вдіяти. Звісно, пізніше табір розсмоктався.

Треба сказати, що Оленівські Кар’єри не були обділені увагою з виробничого погляду. Флюси, які тут видобувалися, належали до стратегічної сировини: без них неможливі сталеварний процес. Наші доломіти відправляли на весь Союз, підкріплюючи московську похвалу-приказку: “Донбасс порожняк не гонит!” Важливість цього виробництва може засвідчити й те, що коли восени 1943-го повернулася радянська влада, то масової мобілізації робітників до армії не було: їхні руки важливі були й тут.

У 50-ті роки статус Оленівських Кар’єрів підвищено до міста, місто назвали Докучаєвськом – за іменем видатного ґрунтознавця і лісознавця Василя Васильовича Докучаєва, з яким пов’язане створення Велико-Анадольського лісу – великого – “штучного” лісу на Донеччині. Місто

лиць мира”. Де вона, а де ті Оленівські кар’єри (чи й місто Докучаєвськ), але нас дбайливо знаходили. Особливо столичні поети. Від Євгенія Долматовського до Семена Кірсанова. Здається, тут примішувалися якісь позаестетичні імпульси. Часи були такі, що відомі поети виглядали – в побутовому плані – як злидні, що потребують невідкладної матеріальної допомоги. Скажімо, приїждить “менеджер” одного з них – не називаю прізвища, – щоб підготувати зустріч із самим. – у нього, менеджера, один черевик наче справний, а другий дротом підв’язаний. Може, розрахунок на жалість? Нам, у провінції, це здавалося досить дивним: поперше, навіть і бідність у нас не була напоказ, а по-друге, до столичних гостей все-таки мав залишатися якийсь пієтет.

Так було років зо два-три, а потім все змінилось. І приїжджати стали рідше. І не такі персони. Останнім був, здається, Михайло Матусовський. Чи Борис Горбатов. А от із Києва ніхто не приїздив. Ніколи. Ні в лихі часи, ні в добрі. У Києві не те що Оленівських Кар’єрів не бачили, а й самого Донецька (Сталіно), хіба що на Всесоюзні шахтарські Свята, з масовим виїздом, на запланований згори письменницький пленум чи шось інше задля поглиблення спілкування з робітничим класом. Я тоді вже навчався в СГПИ (Сталинский Государственный Педагогический Институт) і був на всіх таких акціях. Часто урочисте сусідило з комічним. Скажімо, в гардеробі пропала пижикова шапка Володимира Сосюри, – а була зима, здається, 1952-го року. Щоб утішити його, ми, купка філологів та істориків, трохи випивши на мою Сталінську стипендію, десь опівночі відвідали сонного Володимира Миколайовича в готелі “Донбасс”. Артистичний Віктор Лях з істафу почав цитувати йому з пам’яті: “Коли поїзд у даль загуркоче...” Володимир Миколайович був зворушений, але тут вийшла розбуджена звуками дружина Марія і поклатала край радощам спілкування поета з шанувальниками чи шанувальницями з поетом.

Здається, року 1952-го відбувся в Сталіно виїзний Пленум правління Спілки письменників України. Широко розрекламований як важливий крок до зміцнення зв’язків української літератури із шахтарським краєм. Це зміцнення передбачало, звісно, й суворий рахунок українським письменникам за брак яскравих творів про робітничий клас. Донецький інженер Володимир Попов, який щойно одержав сталінську премію за виробничий роман “Сталь і шлак”, уважав за свій громадський і професійний обов’язок публічно відшмагати відсталіх київських колег. У нас, прийнято, казав він. Если дома барахлит, снимаем костюм, надеваем рабочую робу и смотрим, что там внутри. А він?

Він почував себе чи не господарем свята. І коли на літературному вечорі у філармонії Максим Рильський дозволив собі таку *вольність*: от Максим Горький сказав, що людина створена для щастя, а якийсь африканський письменник (не пригадую, кого він назвав) сказав краще: людині дано два крила для польоту, – Попов тут же присоромив Рильського: виступає сп’яну. Наш викладач Тимофій Трифонович Духовний, який сидів з нами, студентами, прокоментував це так: “Рильський і п’яний розумніший за Попова”. А взагалі Максиму Тадейовичу не щастило. На урочистому вечорі в Оперному театрі він змушений був урвати читання своїх віршів: такий шум стояв у залі.

Я не схильний був причину цих конфузів бачити лише в дубу-

ватості аудиторії. Справа складніша. І тоді в “столиці шахтарського краю” знайшлася б інтелігенція (хай і небагато, але знайшлася б), що сприйняла б і українську поезію. Але київські гості приїхали не з поезією, а з тим, що вже й тут від своїх набридло. До тих часів, коли – спершу в Москві, а потім і в Києві, чи в Харкові, чи й Донецьку – стануть збиратися сотні людей, щоб послухати поетів, було ще далеченько...

...Тим часом я закінчував Сталінський педінститут і мав намір поступати в аспірантуру академічного Інституту літератури ім. Т. Шевченка в Києві. Особливий надій не мав: куди мені, провінціалові. Але документи подав. Про документи згадую ось у зв’язку з чим. Потрібна була характеристика від дирекції Педагогічного інституту. І директор інституту Ксенофонтов, якого я не знав (і далеко не в усюму справедливо публічно критикував) видав мені прекрасну характеристику. Я часом згадую такі випадки (а їх було немало), коли начальство, яке – за теперішнім звичаєм – мали б керуватися злопам’яттю чи помстою, залишалося доброзичливими. Чи тоді, до революції гідності, люди були більш великодушні, чи розрізняли, що, коли й ким робиться або говориться спроста – чи з недобрим розрахунком. Але нині мені важко уявити, щоб хтось із іменитих слуг народу проминув нагоду шпигонуть когось непоштового з того народу або пригрозити якоюсь незалежною інстанцією.

Отож я подався до академічного Інституту літератури. Конкурс був на російське відділення дев’ять заяв на одне місце. А я ж, зрозуміло, йшов на російське. Головою приймальної комісії був сам Олександр Іванович Білецький. Дружні голоси мене застерігали: справа безнадійна, серед претендентів на те єдине місце Маша N., дочка художника, друга Олександра Івановича. Але він віддав перевагу мені. Можливо, якусь роль відіграло те, що я був “донецький”, мов би представник шахтарського краю, а тоді це багато важило. А може, річ у тім, що я єдиний з претендентів мав публікації в пресі, в тому числі в журналі “Литературный Донбасс”. Правда, переглянувши мої статейки, Олександр Іванович сказав: “Очень строго вы судите донецких писателей. Очень строго”. Це мене здивувало: адже ж, уявлялося, Олександр Іванович – сам найстрогіший судія. Але не такий, як уявлялося, – це я побачив пізніше.

Так я опинився в колективі академічного Інституту літератури ім. Т. Шевченка. Не без остраху: тут був цілий букет класиків українського радянського літературознавства. Я зі своєю донецькою розхристаністю й ідеологічною незрілістю не дуже вписувався в це поважне товариство. І тема моєї ймовірної кандидатської дисертації – “Сатира Маяковського” – видавалася надто публіцистичною, хоч я й намагався подати її широко в порівняльному плані: Маяковський і Некрасов, Маяковський і Салтиков-Шедрін, Маяковський і Брехт. Науковим керівником теми була Ніна Євгенівна Крутикова, і вона терпимо ставилася до моєї потуг. Не знати, чи шось би вийшло з моєї дисертації взагалі, але моя дбайлива до мене доля вберегла мене від наукової кар’єри.

Річ у тім, що я в цей час переживав свого роду світоглядну кризу, одним із важливих епізодів якої стало те, що я відчув “своєю” українську літературу, а не російську, став шукати зв’язків з українським літературним життям і взагалі відчув потяг до актуальної літературної критики. Фактично я втік з аспірантури, не закінчивши її.

Подвижницьке життя Павла Чубинського

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
учасник боротьби за незалежність України

В його основу покладено пісню “Ще не вмерла Україна” на музику Михайла Вербицького зі словами вірша Павла Чубинського в такій редакції:

*“Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
Приспів:
Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття,
козацького роду”.*

Життєвий шлях Павла Чубинського

Небагато людей знають біографію видатного українця. Прожив Павло Чубинський лише 45 років, хоча від природи був дужим. Але переслідування з боку окупаційної влади підірвали його міцне здоров'я. Коротке, але напрочуд цікаве, змістовне, навіть повчальне життя було багатим на події. Його творча діяльність тривала недовго — лише 17 років. Але завдяки обдарованості, енергійності і невтомності впродовж короткого часового проміжку він зробив для України більше, ніж тисячі млявих земляків.

Народився П. Чубинський 27 січня 1839 року на хуторі неподалік Борисполя в патріотичній, але незаможній родині, що по батьковій лінії мала козацьке походження. Його дід, який належав до козацької старшини Переяславського полку, отримав дворянський статус і невелику земельну ділянку. Початкову освіту Павло здобув удома. Спілкуючись із сільськими дітьми, добре вивчив мелодійну народну мову, засвоїв звичаї і традиції рідного народу.

Існує версія про те, що його прадід на прізвище Чуб, уродженець Волині (нинішня Рівненщина), після закінчення Острозької академії з метою реалізувати свої знання й послужити Батьківщині переїхав на Подніпров'я, де служив у канцелярії полтавського полковника.

Закінчивши гімназію в Києві, Павло продовжував навчання на юридичному факультеті Петербурзького університету. У студентські роки брав активну участь у діяльності столичної громади українців. Там познайомився з багатьма видатними земляками — Тарасом Шевченком і його приятелями-українцями, зокрема з Миколою Костомаровим — учасником Кирило-Мефодіївського братства, відомим істориком, професором Петербурзького університету; з Пантелеймоном Кулішем, Василем Білозерським та іншими учасниками визвольного українського руху й діячами національної культури. Як представник молодшого покоління українських патріотів, Чубинський зазнав політичного та ідеологічного впливу з боку досвідчених однодумців.

Маючи значні знання з народного життя, писав науково-просвітницькі статті до українознавчого журналу “Основа”. Проте бунтівний козацький дух проти всякої несправедливості давав про себе знати. За участь в акції протесту проти звірачої розправи царських жандармів над мирними учасниками варшавської маніфестації влада виключила Чубинського з числа студентів університету.

Незважаючи на репресії, 1861 р. він закінчив університет, захистив дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата правознавства. Проживаючи в 1861—1862 рр. в Україні, пише статті до журналу “Основа”, співпрацює з газетами “Черниговській лісток” і “Київські губернські вестимости”.

Дбаючи про освіту для простого народу, про патріотичне виховання молодого покоління, Павло Чубинський намагався відкрити безкоштовну школу для селянських дітей Борисполя. Але реакційна антиукраїнська влада не дозволила. Непатріотичні, окаяненні бориспільські й полтавські чиновники не довіряли Чубинському. Боялися його як високоосвіченого, вільнодумного патріота-українця. Місцева влада, вірнопіддано підтримуючи ідеологію московського імперіалізму, не хоті-

Навіть нині деякі українці не знають, ким був Павло Чубинський, хоча щодня чують по радіо й телебаченню урочисту пісню на його слова. Патріоти слухають її зосереджено, притулившись долоню правиці до грудей. Адже ця пісня закликає всіх українців до національного єднання і братерства, спонукає любити, захищати й обороняти Батьківщину, пишати нею. Зміцнює нашу віру у правоту Української справи, вселяє надію на перемогу у протистояннях з ворогами. Таким відомим музичним твором, який має потужний енергетичний вплив на розум і душу українців, є наш Державний Гімн.

ла, щоб бориспільська молодь навчалася та виховувалася в козацькому й українському самостійницькому дусі.

Просвітницький рух і поява “Ще не вмерла...”

У часи після реформи 1861 р. (скасування кріпацтва) поживався просвітницько-патріотичний рух української, зокрема київської інтелігенції. Головною рушійною силою стали студенти й молоді науковці, передусім сини дрібної української і сполонізованої шляхти.

Учасників просвітницького руху, в якому брав участь і П. Чубинський, називали хлопоманами, оскільки вони, перевдягнувшись у селянську одіж, проводили агітаційну діяльність серед простого народу, передусім серед селянства. 1862 року декілька українознавчих гуртків, що діяли в Києві, створили патріотичне об'єднання під назвою “Громада”. Найбільш активними її діячами були Володимир Антонович — видатний історик, Павло Житецький — мовознавець, Тадей Рильський — просвітитель, батько знаного поета Максима Рильського.

На початку вересня 1862 р. П. Чубинський пише високодейний вірш “Ще не вмерла Україна”, що став дуже популярним і швидко поширився серед освічених мешканців сходу і заходу України. Покладений на музику Михайлом Вербицьким, він став улюбленою патріотичною піснею. Згодом виконувався на урочистих патріотичних заходах і сприймався як національний Гімн нашого народу, тоді ще бездержавного, розділеного географічно й політично. За написання патріотичного твору П. Чубинський потрапив під негласний нагляд поліції.

1863 року наляканий зростанням українського визвольного руху царизм ухвалив Валуєвський циркуляр — антиукраїнський документ, спрямований проти патріотичної громадськості. Усі активні учасники “Громади” зазнали переслідувань з боку антиукраїнської влади. Багатьох студентів було виключено з університету. П. Чубинського — як активного діяча й автора вірша “Ще не вмерла Україна” — за розпорядженням шефа жандармів Долгорукова “за вредное влияние на умы простолудинов” безстроково запроторили до Архангельської губернії. Туди ж заслали громадівця П. Єфименка і його дружину О. Єфименко, відому історичкиню. Так жорстоко покарали московити мирних освічених українців — за любов до Батьківщини й рідного

народу. За ширшу професійну працю, спрямовану на відродження і подальший розвиток рідної мови, культури, зміцнення почуття національної ідентичності українського народу.

Діяльність в Архангельську та повернення в Україну

Завдяки освіченості та високим моральним якостям в Архангельську П. Чубинський працював на відповідальних і керівних посадах. Зокрема був секретарем губернського статистичного комітету, редактором газети, чиновником з особливих доручень при губернаторові. Брав участь в історико-статистичному вивченні далекого, холодного й дикого краю. Сім років видний українець сумлінно і професійно працював на чужу, московську науку. Він зробив для наукового дослідження й ретельного опису життя і звичаїв мешканців Архангельщини більше за будь-кого з тодішніх етнографів.

У 1869 р. П. Чубинський отримав дозвіл на повернення до України. З травня 1870 р. очолює етнографічно-статистичну експедицію Російського географічного товариства (РГТ) в Південно-Західному краї (царизм боявся називати наші землі Україною). Упродовж двох років завдяки великій енергійності і непересічним організаційним здібностям Чубинського експедиція провела дослідницьку діяльність у Київській, Волинській і Подільській губерніях України, частково в Мінській і Гродненській (Білорусь), Люблінській і Сідловецькій губерніях (Польща) і в Бессарабії, де компактно проживали українці.

Етнографічні дослідження довели: названі вище території заселені одним народом — українським. Він різко відрізняється від сусідніх народів — мовою, характером, звичаями, традиціями, фольклором, інтернаціональним життя, способом приготування їжі та господарською діяльністю.

За результатами сумлінних широкомасштабних наукових досліджень Чубинський у надзвичайно короткий термін зробив і підготував до друку сім томів (у 9-ти книгах) “Трудів етнографічно-статистичної експедиції”. До першого тому увійшли легенди, загадки, прислів'я, гадання, повір'я, до другого — міфічні та побутові казки, до третього — народний календар, до четвертого — обрядові пісні, до п'ятого — побутові пісні, до шостого — волосні суди, до сьомого — національні характери поляків, угорців, німців, чехів, євреїв, циган.

На підставі досліджень П. Чубинського 1871 року була складена карта “південно-руських (українських) нарідів і говірок”. Вона окреслювала територію домінування української мови у другій половині XIX ст.

Він один із невеликим колективом співпрацівників за короткий час виконав колосальну роботу.

У 1873—1876 рр. П. Чубинський працював секретарем і заступником голови Південно-Західного відділу РГТ. Його сумлінна і продуктивна науково-дослідницька діяльність була високо оцінена. 1873 р. він отримав золоту медаль (РГТ), 1875 р. — золоту медаль Міжнародного конгресу в Парижі, а 1879 р. — Уваровську премію імператорської академії наук.

Останні роки життя

У 1876 р. царизм видав Емський указ, спрямований проти нашої мови та лідерів українського просвітницького й визвольного руху. Дикунський для цивілізованого XIX ст., документ забороняв друкувати українськомовні книги, грати на сценах українські п'єси, навіть прилюдно виконувати

українські пісні. Водночас українці Галичини, Буковини й Закарпаття, які перебували тоді у складі Австро-Угорської імперії, вільно, без заборон та обмежень використовували рідну мову.

Крім того, бузувірський указ передбачав персональні репресії проти “небезпечних агітаторів”: історика Михайла Драгоманова і Павла Чубинського. М. Драгоманов врятувався завдяки виїзду за кордон, де розгорнув активну патріотичну діяльність — громадську, наукову й публіцистичну. П. Чубинського за патріотичну діяльність окупаційна влада вислала з Києва із заборonoю проживати в “малоросійських і столичних губерніях”. Завдяки клопотанням президії РГТ він отримав дозвіл на проживання в Петербурзі.

Павло Чубинський запам'ятовувався сучасникам як поважний чоловік — високий, чорнявий, з великими карими очима, гучним і дзвінким голосом, переконливою мовою і швидкими енергійними рухами.

1879 р. у сорокарічному віці через стан здоров'я П. Чубинський пішов у відставку. Того року він переніс інсульт і внаслідок паралічу до кінця життя був прикутий до ліжка. Помер 17 (26) січня 1884 р. в рідному селі, не доживши одного дня до 45-річчя. Похований на Книшовому кладовищі Борисполя. На його могилі встановили скромний, але мистецьки виготовлений пам'ятник.

Московсько-більшовицькі бонзи-україноненависники приліпили до імені П. Чубинського ярлик “буржуазного націоналіста, лютого ворога трудового народу”. Комуністи заборонили всі його твори (вилучили з бібліотек і по-варварськи знищили).

За виконання “Ще не вмерла Україна” патріотів засуджували до розстрілу або запроторювали до концтабору. Згряя п'яних бориспільських “швондерів”, натхненна закликком руйнувати “да аснванья” українську духовність і культуру як пережитки “старого світу”, знищили надмогильний пам'ятник видатному діячеві. Під час Другої світової війни, коли для спорудження оборонних споруд брали землю навіть з кладовища, могилу доценту зруйнували. Згодом її місце було відновлене завдяки фотографіям.

Вшанування пам'яті

Уперше в другій половині XX ст. прилюдне вшанування П. Чубинського відбулося 27 січня 1989 р. в Борисполі. Тамтешній будинок культури ледве вмістив усіх учасників урочистих заходів. Тоді ж патріотична громадськість міста і району насипала на Книшовому цвинтарі символічну могилу видатному землякові. Через два тижні відбулася установча конференція Товариства української мови. Згодом були опубліковані статут і програма Народного Руху України. Ці події ознаменували воскресіння імені та справи подвижницького життя П. Чубинського.

За останні 34 роки для вшанування пам'яті П. Чубинського зроблено багато, але не все. Тривалий час на всіх владних рівнях точилися розмови про відновлення його садиби біля с. Чубинського. Колись у її центрі був скромний, але добротний будинок. Комуністи-вандали його зруйнували, а доволішню діброву знищили. До наших днів від неї залишилося кілька десятків могутніх дубів. Ще 1994 р. в с. Чубинському засновано ландшафтний заказник загальнодержавного значення “Хутір Чубинського” площею 10 га. За планом відновлена садиба мала стати музеєм. Але на її місці — лише пам'ятний знак...

Патріотична громадськість вважає, що садибу давно слід відновити, не обов'язково за бюджетні кошти. Якби влада була патріотична, високоморальна й інтелігентна, мала політичну волю, вона не дозволила б новітнім шахраям і аферистам роздербанити сотні гектарів дорогої землі. А спонукала б усіх, хто на конкурентних засадах цю землю отримує, з патріотичних мотивів робити спонсорські внески у фонд відродження української культури, зокрема у відновлення садиби видатного українця.

Київський пейзаж душі Романа Корогодського

До 90-річчя видатного українського культуролога, письменника, літературо- та кінознавця, активного учасника руху шістдесятників

Ольга САМОЛЕВСЬКА,
кінорежисерка

Зі старовинної Замкової гори (Киселівки) відкривається неймовірної краси вид на Поділ. Ще підлітком Роман лазив тоненькою стежиною на ту гору, щоби помилуватися своєю малою батьківщиною. Ставши солідним, вже одруженим із чарівною гуцулкою Оксаною, він продовжував лазити на ту гору – і тягнув за собою усіх, хто здатен був подолати крутизну. Це зараз там чавунні сходи, а в сімдесятих Оксанина американська родичка, дуже немолода тета Рузя, насилу здолала ту стежечку й ніяк не могла второпати, навіщо Ромко завдав їй такого сюрреалістичного клопоту. А переможець Ромко, видряпавшись на висоту пташиного польоту, захоплено вдихав київський простір: "Он там – Фролівський монастир, а тут був Братський монастир, Києво-Могилянська Академія... Це не просто красивий пейзаж – тут закорінена духовність України. Тут виток історичних легенд і реальних подій".

Він не був випадковим киянином – закоханий у своє Місто, сприймав його в усьому історичному багатшаровому обсязі. Романа постійно й легко виганяли з усіх совєцьких установ за щось таке особливе в ньому, що сьогодні наші вороги назвали би жидобандерівством. А знайти нову роботу йому, визначному культурологу, було дуже і дуже важко. Ну ніяк він не пасував тим ідеологічним умовам, чи вони – йому! Тета Рузя викликала його на серйозну розмову, пропонуючи іншу країну, яка би цінувала його знання й таланти.

Пізніше Роман Корогодський напише у своїй книзі "Брама світла. Батьки": "Американський патріотизм значно простіший, очевидніший, реально відчутний – всі державні чинники б'ють, аби середній американець не знав кривди й залишався неушкодженим у своєму "торфо-перегнійному горщику". А для нас "торфо-перегнійним горщиком" був той пейзаж, який НЕ лише пейзаж... І Киселівка – не просто гора, а подих історії. А на монастирському цвинтарі поховали матір Івана Мазепи... І все в такому дусі. Як і книжки, і моя бібліотека, і все, що я знаю, хотів би ще знати, аби оте "все" витлумачити й пояснити нашим людям, зацікавити Україну й світ нашим, окремнішим, пейзажем душі, що відкривається зору, зокрема, з Киселівки... Поzza відчуванням цього пейзажу як пейзажу власної душі, не існує реального поняття патріотизму, який у пору Незалежності геть девальювали й перетворили на байку, анекдот і, зрештою, зневажливу лайку, що є ненормально, кричущо принизливо для усвідомлення нації".

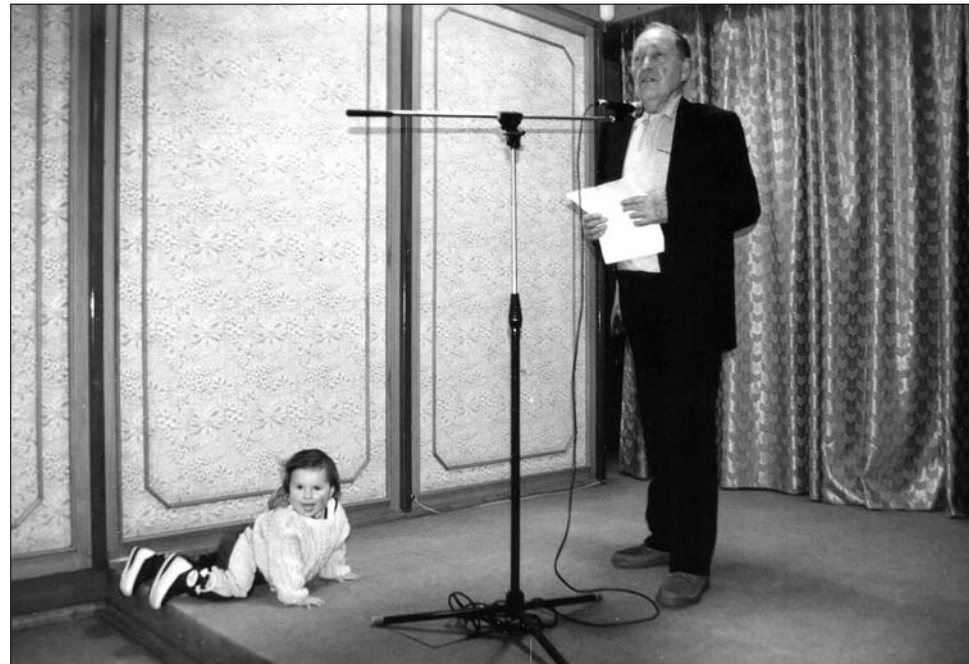
...Нас познайомив у 1977 році на залізничному вокзалі мій вчитель Юхим Самуїлович Левін, відрекомендувавши Оксані й Роману: "Знайомтеся – це надія українського кіно". "Кажіть просто – Надя", – відповіла я. Так і залишилися зі мною ласкаві усмішки усіх трьох...

Але з плином років виявилось, що Роман Миронович таки покладав на мене надію і першим серед мистецтвознавців візерунковим почерком XVII століття написав наприкінці 90-х статтю для "Дзеркала тижня" про невідому молоду режисерку "Чи існує кіноперспектива? Портрет кінорежисера О. Самолєвської на тлі кіноруні".

Стовідсотковий гебрей (як називав себе видатний український націоналіст Роман Корогодський), уралець Дмитро Горбачов та святі сільські бабусі вчили мене, киянку, української мови.

З паном Романом полемізував наш видатний інтелектуал Вадим Леонтійович Скуратівський, у якого два крила – українська і російська культура. У Романа Корогодського обидва крила були українські. І хоча він виріс у російськомовному Києві на Подолі – свідомо перейшовши колись на українську мову, до російської вже не повертався.

Щойно українці вітали з 90-річчям веселого й молодого Євгена Дударя – дай Бог йому здоров'я! І як би хотілося знову прийти з фантазійним букетом до його однокласника Романа Корогодського й почути: "Ну, Оля! Ікебанщиця!" Але понад 17 років нема вже прекрасної усмішки Романа Мироновича... Рідних людей, які населяли мої юні роки, вже нема в рідному місті. Мені на згадку лишився Київ як пейзаж їхніх безсмертних душ.

Роман Корогодський на презентації книжки "Довженко в полоні", поруч – донечка О. Самолєвської Лада, 2001 р.

Про мій відеоарт "Stabat Mater", нагороджений в Італії "Золотою пластиною", але не потрібний тут, Роман Корогодський написав емоційну аналітичну статтю в товстому журналі і зазначив, що є недолік у цього фільму – титри російською мовою. Тоді, у 1997 році, ще була "какая разница", а він вже допомагав В'ячеславу Чорноволу розбудувати незалежну Україну.

І коли В'ячеслав Максимович так загадково і нагло загинув – це горе пан Роман переживав як особисте. Я бачила його невтішні сльози...

...У стандартному панельному будинку маленька оселя-рукавичка Оксани Омелянівни і Романа Мироновича скидалася скоріше на районну бібліотеку чи етнографічний музей. Скарби починалися від вхідних дверей. Гостей зустрічали тисячі й тисячі неймовірно цікавих книжок та журналів на полицях – коралі, колекція майстерних листівочок... Серед книжок і на окремих полицях – коралі, колекція майстерних писанок, цілий зоопарк опішнянських півників, коників, козликів та інших керамічних звірятко. Ця гостинна "штаб-квартира", до якої не заростала народна стежка, була навіть не так музеєм, як посольством України на тодішній вулиці Урицького. Там, між будинками на тротуарі, висіла, переливаючись вогниками, саморобна новорічна ялинка – маленьке чудо тієї вулиці. А от те посольство за радянських часів було чудом великим. Скільки там побувало чудових людей! Іногородні зупинялися, як у готелі, – з вокзалу діставалися пішки.

Рідне місто назавжди лишається неповним усіма рідними невмирущими людьми. Ось ми з Романом Мироновичем ідемо в Будинок кіно, на виставку, у цер-

ковку на Аскольдовій могилі, де його потім відспівають... Ось ми чаюємо на маленькій кухні, і сміх його – відкритий і радісний, бо дуже вже смішні анекдоти розказує молодесенький кіно- і сміхознавець Сергій Тримбач...

А руденька собачка Фаля натхненно завиває, якщо їй подобається музика... І коли приходить Різдво – знову Оксана Омелянівна та Роман Миронович співають справжні колядки у нашій хаті, і жива моя Мамуся, і на її руці такий крихітний онучок у білих пелюшках – неначе її рука в гіпсі, отой Данилко, якому зараз прийшлося стати воїном, бережи його, Господи! З того часу вже стільки втрат, що як би то душу загігсувати...

До пані Оксани тоді приїхала з галичанських країв маленька затишна бабця, яка (дивна річ!) пам'ятала ще Івана Франка, і його руде волосся вона називала червоним. Одного разу я зайшла за Романом Мироновичем – і ми вирушили на виставку. Оксана Омелянівна, яка тоді була у від'їзді, потім зі сміхом розказувала про бабусин "донос": "Прийшла гарно вбрана пані, а Ромця вдягнув нову сорочку, нові штани – і сказав, що прийде не скоро". Роман Миронович обожнював свою Оксаночку, називав її Масею, усинив її сина Андрія Ящишина, якого не просто виховав, а вигохав і виліпив. Це була рідкісна батьківська любов, він сумлінно займався духовним розвитком сина. Андрієві в армію вітчим мало не щодня надсилав розлогі листи, підготував його до вступу в театральний інститут.

Три своїх кіносценарії серіалу "Українці. Віра. Надія. Любов" (1992) Роман Миронович запропонував для екранізації мені. Пропозиція була надзвичайно цікавою, навіть доленною. Але маленькі діти – особливо молодший син, який тоді дуже хворів – не дали мені змоги пірнути в кіновиробництво. І Роман Миронович придумав хід – він домовився з мою постійною операторкою Світлоною Ігорівною Новою, і вона взяла на поруки Андрія Ящишина, який нещодавно закінчив кінознавчий факультет. Удвох вони поставили два фільми цього гучного серіалу, і Андрій пішов обраним шляхом – спочатку став заступником директора "Київнаукфільму", потім перейшов до апарату Кабміну, далі – у Держкіно... Ще один фільм серіалу поставив режисер В. Шма-

толоха, після чого обійняв посаду директора "Київнаукфільму".

Роман Миронович не забув і про мене – він направив до моїх дітей гуманітарну допомогу з Америки від світлої пам'яті меценатів Романа і Стефанії Барановських, познайомив мене із Всеволодом Нестайком та Анатолієм Дімаровим, подарував карпатський браслетик, який привезла Михайлина Коцюбинська, відкрив і наблизив дивовижні постаті – Юрія Шевельова, Надію Суровцеву, Юрія Луцького...

Роман Миронович дуже хвалив мій дебютний фільм "Олександр Довженко" (який, хоч і робився на замовлення Міністерства освіти, але вийшов на масовий екран). Він запропонував мені поставити фільм за його фундаментальною книжкою "Довженко в полоні". І коли я, захопившись іншими проєктами, відмовилася – він, не очікуючи такого повороту, страшенно образився.

Але не будемо про сумне. У переповненому залі музею літератури на презентації цієї книжки я сиділа біля сцени з донею Ладусею, якій не було ще й року. Їй дуже швидко наскучили мої руки, і вона стала повзати біля сцени. Валерій Шевчук жестом зупинив мене, і дитина, як танк, посунула до мікрофону. Пан Роман поставився до цієї події теж поблажливо, і Ладуса на карачках жвавенько стала освоювати сцену, а потім пірнула за куліси. Модератор вечора Вадим Леонтійович Скуратівський двічі повертав її на сцену. А третій раз, схоже, вона втекла далеко, або Вадим Леонтійович взявся пояснювати майбутній художниці правила поведінки – вони довгенько не поверталися на сцену. Толерантний Роман Миронович потім згадував цю подію, сміючись. Він був легкий на сміх – і усі біля нього розцвітали.

У Романовій оселі-рукавичці я познайомилася із тоненькою лів'янючкою Галею, майстриною з розпису батику. Роман Миронович сказав якось за чаєм: "Дівчата, ви не берете участі в кар'єрних гонках, ваші думки не наповнені інтригами, осудами, розборками... Тому спілкуватися з вами – затишно". І його самого не цікавили ті гонки. Він був сквородинцем, йому вдалося досягнути найвищі щаблі в галузі філософії, літератури та мистецтвознавства, а сумління змусило його стати активним учасником руху шістдесятників. Українська культура була його оселею – здавалося, що він знав її більше, ніж себе самого. А притаманна йому доброзичливість створила навколо нього велике різнобарвне коло друзів.

У благословенні часи пан Роман привів мене в таємничу квартиру Бориса Гмирі. 20-го числа кожного місяця двері старовинної квартири в Пасажі відчинялися для слухачів. Ми сідали на лавки, вкриті рушниками, і мініатюренька, як свічечка, й урочиста Віра Августівна відшвартовувала наш корабель у чари хвилюючого голосу її знаменитого чоловіка. На стіні мріяв біломармуровий барельєф її серпневої молодості, а поруч з нами бриніли сльозинки її вічної любові. "Вера Августівно, в Вашем імені сусеток прошлого запечатлен. Изумрудное лето отхлынуло, декабрь его голос продлен... Без него так легко постарели Вы, веру в чудо не надломив. Догорает – белая-белая среди белой безмолвной зимы..." – писала я зачаровано, але не могла прочитати їй...

Були ми якось у гостях в Елеонори Стефанівни Соловей – з її 13-го поверху нам відкрився потрясаючий вид. "Ну просто "Зимовий день" Брейгеля" – вигукнула я, а Роман Миронович суворо заперечив: "Ну до чого тут Брейгель? Як щось прекрасне, то що, обов'язково порівнювати з чужим? Це наш рідний суто український пейзаж!"

І зараз, коли я вдивляюся в київську далечинь, то серед образів моїх рідних людей бачу і Романа Корогодського, для якого Київ був пейзажем власної душі.

Іван МИКОЛАЙЧУК: “Не було б тебе – не було б нікого...”

Галина ДАЦЮК,
журналістка

– Я не уявляла, як можна жити без Івана, і не уявляю досі – він присутній у кожному куточку нашої оселі і моєї душі. І ще жодного дня я не була сама, – зізнається Марічка через багато років після печального серпня 1987-го... Вона впевнена, що Іван чує нашу розмову. Тому час від часу усміхнено шукає його погляд на світлинах, ніби перепитуючи: “Так і було, Іва?..”

Квартира Миколайчуків на київських Березняках скидається на буковинську світлицю – чистенька, привітна, барвиста. – Я була, є і залишусь буковинкою, бо Буковина – це моя суть, це я сама, – каже пані Марія.

Звісно, вона не могла не народитись буковинкою, бо інакше не стала б Івановою любов'ю. І зустрівшись з її очима, його серце не йойкнуло б: “Вона!”

– Ми тільки глянули одне на одного і все зрозуміли, – пригадує пані Марічка їхню першу чернівецьку зустріч.

Вони стануть величю парою – таку може звести тільки Бог. “І Буковина”, – вірили обоє. Марічка все життя дякуватиме Господу: “Це він післав мені Івана”. “Марічко, дякую тобі, що створила мене таким, як я став”, – повторював Іван у такі моменти, коли люди не кажуть неправди.

Усе життя вони опікуватимуть Буковину і знатимуть силу-силенну рідних пісень (“Хіба би всі зорі з неба впали, щоби мої співаночки та й переспівали...”). Він чисто-пронизливо розповідатиме про Буковину у кожному кадрі і кожній своїй ролі. Марічка виспівуватиме Карпати в пісенних куплетах і сумно вуркотатиме своїм неповторним голосом: “Ой ходила дівчиночка в Чернівцях по ринку”, “Чому, кури, не пієте”, “Пливе кача, пливе...”, “Ой покрились білим снігом полонини”.

“Це безмірна радість – хотітися у пісні і літати в небесах”, – скаже Марічка. “А те, що літає, не може належати комусь одному”, – підхопить Іванів філософ Фабіян у “Вавилоні ХХ”.

Він мріяв використати багато її пісень у майбутніх фільмах, але не встиг. “Не знятий кадр незіграної ролі...”, – печально зариме Ліна Костенко ті невстигності.

*Літа мої молодії,
Літа молоденькі.*

*Я ж думала – ви навіки,
А ви коротенькі.*

За десятки тисяч кілометрів від Івана вона завше була поруч із ним і співала лише для нього: “Лети, лети, зозуленько...”

– І сьогодні сам по собі до мене приходять особливий репертуар, без моїх зусиль. А може, то сам Іван мені пісні посилає?

Вони мало бували разом, бо з другого курсу Іван почав зніматися, а Марічка з народним хором Верьовки часто подорожувала з концертами. Колись з Іваном підраховували, скільки днів були удвох, і “назбирали” аж п'ять місяців за цілий рік. “Зате, коли зустрічалися, то вже віддавали одне одному повністю!” Бувало, між концертами і переїздами з міста до міста, Марічка примудрялася на день-два прилітати до Києва. Іван в цей час працював на студії. Вона прибирала, мила, прала і готувала розкішний борщ. Ще з вулиці він раптом відчував, що пахне Марічиним борщем. Але ж Марічки нема в Києві!

– Та що ближче підходжу до квартири, то більше переконуюся, що пахне таки в нас. Відчиняю двері. Боже, яке все рідне, вимите, чисте! – натхненно хвалився Іван перед друзями.

Інколи серце підказувало Марічці, що саме в цьому потязі і саме в це місто прибуде Іван. Вона йшла на перон і справді зустрічала його. Що то були за зустрічі! “Не було б тебе – не було б нікого...” І не було б дивовижного Іван-Марічиного весілля, яке почалося з несподіваного телефонного дзвінка і тривало, скільки вони жили.

– Разом з хором ми збиралися на гастролі до Югославії, як раптом з Чернівців телефонує Іван: “Прийжджай швидше, будемо женитися!”

Вона одразу вирішила: їхати! Попередила керівника хору Григора Гурійовича, що виходить заміж і на гастролі не встигає. Побігла на вокзал, придбала квиток у загальний вагон, примостилася на третій полиці і помчала на власне весілля. Іван зус-

Іван пішов у далекі світи в Шевченковому віці. У день прощання з геніальним актором і режисером, який створив незабутні образи у фільмах “Тіні забутих предків”, “Сон”, “Пропала грамота”, “Вавилон ХХ”, Іван Драч повторював: “Душа не дає собі ради...”. Яюсь раптово осиротіла земля. І кожен в ту мить думав, як жити-ме без Івана його Марічка. Як втримається у світі, не завше прихильному до самотності.

Вона давала собі раду.

трів її в Чернівцях, і вони вдвох пішли до Маріччиних батьків. Ще з порога Марічка ошелешила рідних новиною, що завтра виходить заміж.

– Іван трохи поправив мій поспіх і, як годиться, попросив у батьків моєї руки.

Батько одразу повів їх по магазинах. У суботу, при суцільному дефіциті і напівпорожніх полицях, вони все ж надібали Іванові костюм, а їй – світленьку, тобто найкращу в світі сукню. Родина, яка мріяла про гучне буковинське весілля, бідкалася, що не підготувала заздалегідь подарунків, а Іван з Марічкою дивувалися: “Навіщо побиватися, коли Бог подарував їх одне одному, і не видно кінця-краю їхньому щастю?”. За весільними столами зібралися най-

Весільна пара Іван з Марічкою, 1962 р.

рідніші люди і наймиліші пісні. І все життя, як тільки вони з Іваном приїжджали в Чорторію, гості збиралися знову і знову. Марічку з Іваном одягали у весільне вбрання, і повторювався весільний обряд. І щоразу виткані червоними ружами килими в Івановій хаті розквітали шлюбним святом.

Вони зрідка бували разом, а ще рідше – залишалися наодинці. На вулиці Жиланській у двадцятиметровій кімнаті, яку Іван розділив на дві половини, вони прожили дев'ять років. “То були щасливі роки наших почуттів, хоча далеко не найкращі для України і для Івана”. Постійно в цій кімнаті жили безжурні друзі. Щодня сюди приходили художники, актори, режисери, письменники – еліта української інтелігенції.

– Ми тяглися до них, а вони – до Івана, – згадує Марічка. – Іван був мудрий чоловік, і людям було з ним цікаво. Йому жилося непросто, він мучився тими важкими гнітючими роками підозріння і звинувачень. І говорив про все відверто, бо ніколи ні в чому не кривився. У наші перші зустрічі в Чернівцях мені здавалося, що Іван вже стрий. Не зовні, бо зовні він був молодий і вродливий. Проте в думках і баченнях він був такий цікавий, наче пожив на світі тисячу літ і ввібрав усе.

“У ньому жив поклик гір, – казали про Івана друзі. – Цей поклик не давав спокою його мріям і його любові”. Проте деякі його мрії здійснювалися. Як вони тільки познайомилися, Іван постійно говорив Марічці про велике бажання зіграти Шевченка. І якщо їй наснився сон...

– Ніби ми маємо з Іваном світлу хату з чудернацькими дерев'яними візерунками. Я мию підлогу і вже перед самим порогом – останній штрих – сполоснула ганчірку, як тут хтось постукав у двері. Відчиняю, а

на порозі Шевченко. Мені ніяково стало за свою ганчірку і мокрі руки. Гукаю в сусідню кімнату: “Іва, ти знаєш, хто до нас прийшов?” А він: “Хто б не прийшов, запрошуй до хати”. “Тарасе Григоровичу, прохосьте до Івана”, – кажу... І він проходить.

Вранці Марічка розказала Іванові сон, на що він лише усміхнувся, а ввечері повернувся з кіностудії щасливий: “Ти знаєш, сон в руку, мені запропонували роль Тараса Шевченка!”

Колісь Марічка подарувала йому дві книги – Шевченків “Кобзар” і твори Кобилянського. Іван казав: “Бачиш, Марічко, які дві роботи ти мені подарувала!” – маючи на увазі ролі у фільмах “Сон” і “Тіні забутих предків”.

У їхньому житті траплялись миттєвості, освітлені Знаковістю. Яюсь раз удвох з Іваном вони заспівали “Прощаюсь, Ангеле, з тобою...”. Згодом Марічка стала співати сама, проте їй здавалося, що пісня не може бути такою короткою. І вона стала шукати слова, розпитувати, хто автор. Ніхто не знав. У Канаді, зустрівшись зі своєю землячкою з рідної Витилівки, Марічка знову запитала про “Ангела...”, проте замість поетичних строф їй просто переказали зміст.

– А тоді пісня сама прийшла до мене, і я дописала куплети, – розповідає Марічка. – Дівчатам сподобалося. Проте, шойно записала пісню на радіо, Григорій Васильович Куляба приніс авторський текст. З'ясувалося, що слова належить Левку Лепкому, який був під забороною, тому ніхто його не знав. Більше того, пісня справді коротенька. Але як бути з моїми рядками? Вирішили записати так: “Левко Лепкий в народному варіанті”. Так і підписано у фондах Українського Радіо. Я співала на вечорі братів Богдана і Левка Лепких, і люди сприйняли її, затамувавши подих. Згодом пісню підхопили інші виконавці, вона зазвучала широко. Я люблю цю пісню такою, як вона склалася. Вона проросла якимось гілочками до Івана...

Одного київського вечора з їхньої оселі вилетіли “Золоті ключі”.

– За столом зібралися друзі, і тут я, Ніна Матвієнко, Валя Ковальська, які до того разом й рота не відкривали, почали “Ой попід гай зелененький...”. Закінчили, і всі притихли... Ми не очікували такого результату. На наших обличчях подив, а в Івана з очей сльози потекли. “Дівки, ви не маєте права не співати! Ви – мої. Я вас не відпущу!” – схвилювано вигукнув Іван. Скільки міг, він завжди допомагав нам, збирав на репетиції, дивився своїм баченням пісні. Його слово було важливе для нас усіх. Він і мені радив, коли виходила на сцену: “Нічого не роби, не викаблучуйся, ти лиш вклади у пісню душу, і вона сама за себе скаже”.

Вони співатимуть у “Золотих ключах” багато літ – три різні береги України, три різні характери і голоси, але в якому потужному єднанні звуку! Вони – нічий діти, самі по собі, вільні співати, що хочуть. “Ми нікому не належимо, окрім пісні”. А оскільки нічий, то їх можуть “забути” запросити для участі в концерті, або, запросивши, – не заплатити бодай найменший гонорар.

Останнім часом основна Маріччина робота – фондові записи на Українському Радіо у творчому об'єднанні “Музика”. Завдяки художньому керівникові Григорію Васильовичу Кулябі, товаришеві і надзвичайному таланту, Марічка записала сотні буковинських пісень, що зазвучали по-особливому, по-Марічиному.

– Хотілося б подарувати ще більше, бо люди мають у піснях потребу. Я відчуваю, як глибоко вони реагують на мій голос. Вийду на сцену, а довкола така тиша, що аж страшно стає. У цій тиші я можу співати вічність. Послухай, Іва...

Вже без нього, але з ним, Марічка поїхала до Чернівців й попросилася до дому, у якому минули її дитинство і юність, звідки вона виходила заміж за Івана. У них був виплеканий батьком казковий сад, де навесні цвіла магнолія, аж дух забивало, а вся веранда заставлялася квітучими вазонами. Тепер усе змінилося, але кожен куточок оселі промовляв спогадами.

Господня показувала кухню, кімнати і мовчки дивувалася, звідки ця жінка так добре орієнтується в домі, вчергове виставленому на продаж. Коли Марічка зайшла до своєї колишньої кімнати, газдиня обережно спитала: “А ви знаєте, хто тут раніше жив?” “Хто?” – не зрозуміла, про кого йдеться, Марічка. “Сама Марічка Миколайчук!” – оголосила жінка. І тоді друзі не витримали: “Подивіться, чи не та сама Марічка перед вами стоїть?”

То була незабутня зустріч з юністю. А скільки їх було в Марічиному житті – яскравих і незабутніх! З Іваном і... завжди з ним. Йому, геніально мудрому і божественно красивому чоловікові, освідчувався в коханні жіночий світ, писав листи, набридав телефонними дзвінками і сльозами. Як гідно вона вмла жити серед такої високої і обтяжливої слави! “Те, що літає, не може належати комусь одному”...

В останні хвилини він сповідається перед нею: “Мищо, на твоє місце не було інших. Невже ти думаєш, що я зміг би полюбити когось, крім тебе? Не було б тебе – не було б нікого...”

Її голос ніколи не кричав, лише прагнув одягти крила. Якби його намалювати, то він мав би вигляд вуркотливого диму над буковинською хатою на горбочку, де гудуть у печі дрова, моляться мати, гомонять діти... Він – як ключ до Іванового серця. Він лементить болем і ще тихіше голосить дзвіночками з полонини, звідки відлунює втрачено тих Іванів, що пішли в гори і не повернулися... “Марічка – вища над людьми. Це Ангел над моєю родиною!” – повторює актор Іван Гаврилюк.

А з ним повторюють ці слова багато друзів, далеких і близьких, котрих шира Маріччина душа готова пригорнути з буковинською гостинністю і поділитися світлом при ватрі, яку стереже без Івана. І з ним.

Таку любов і таку пісню могли витворити лиш Іва і Миця. Іван і Марічка. І ніхто, крім них.

P. S. Це інтерв'ю було надруковане 15 червня 2001 року в “Молоді України”, у день 60-ліття Івана Миколайчука. На Благовісника того ж року виповнилося 60 років і Марічці. Публікація її сподобалася, і яюсь при зустрічі вона витягла акуратно складену шпальту з грубого зошита, чим зворушила до сліз. “Ви та к правдиво відчули нас!”

У ці дні, коли Марічка полетіла до Івана, я багато думаю про наші зустрічі, розмови, радіопередачі, поїздки з концертами тріо “Золоті ключі” у Старокостянтинів у 1993 р., презентацію альбому “Буковина...” на Радіо Культура. Я дуже хотіла написати книжку про Марічку, але вона завжди перешкодила розмовою на Івана, на життя удвох. Мовлено ж: “Не було б тебе – не було б нікого”... І ці найголовніші для себе Іванові слова, як рядок з молитви, повторювала Марічка на землі, як нині на Небі.

Еней із “Берегині”

Новою роботою Київського академічного театру українського фольклору “Берегиня” стала вистава “Енеїда” за славленням твором Івана Котляревського. Це культова комедія для українців. А в “Берегині” класичний твір перетворили на гостросучасне, подекуди на межі фолу, дійство з великою кількістю фольклорних пісень та сучасних танців.

— Здається, з “Енеїдою” я була знайома завжди, — зізналася режисерка-постановниця вистави **Тетяна АВРАМЕНКО**. — У нас вдома була ця книга, і я перечитала її значно раніше, ніж за шкільною програмою. Не можу сказати, що мені все було одразу зрозуміло. Спершу ми сприймаємо такі твори поверхово і лише згодом починаємо заглиблюватися та усвідомлювати, що ж хотів сказати автор.

Ідея поставити “Енеїду” з’явилася наприкінці 2021 року. Мене зацікавила тема герою, боротьби за незалежність, за свою сильну й непохитну державу. Але тоді я ще не до кінця бачила рішення. Відчувала, що твір на часі, однак не розуміла повною мірою, як його втілити. І вже 24 лютого все стало зрозуміло, викристалізувалися ті аспекти, які треба було втілити на сцені. Саме тоді почалася моя робота над інсценізацією, яка, попри всі небезпеки і загрози привела до прем’єри.

Майже всі репетиції відбувалися в темряві або на парковці, що є найближчим укриттям біля нашого театру. Але ми наполегливо йшли до своєї мети. Збиралися з оркестром під керівництвом нашого диригента **Юрія Мілевського**. Часом робили імпрізаційні проби, часом пан **Юрій** приносив свої заготовки, інколи щось приносила я. Разом створювали неочікувану для нашого театру музику в шаленстві можливого аранжування.

Починали з пошуку музичного матеріалу. Коли він був готовий, переходили до оркестрових репетицій. Далі — драматичні репетиції в поєднанні з пластичним рішенням. Загалом підготовчий процес тривав недовго.

Музична концепція вистави має дві складові. У першій ми ведемо глядача від давнини до сьогодення. Йдемо від козацької держави, далі — УНР, УПА і закінчуємо сучасними піснями.

Друга лінія музичної композиції — це пісні соціально-побутового характеру. Тут вже не було гострої потреби триматися історичної канви. Ми обирали пісні тих регіонів, міст і селищ, де від-

бувалися і відбуваються сьогодні найзапекліші бої. Тут є пісні Донеччини і Сумщини, представлена Луганщина і Херсонщина. Що більше ворог намагається знищити нашу історичну пам’ять і фольклор, то більше ми маємо докладати зусиль, аби зберегти нашу культурні надбання і доносити їх до глядачів. Навіть коли добирали жаргівливі пісні — цей аспект для нас був болючим і гострим.

Ми сходилися на тому, що тема боротьби позачасова. Поєднання з сучасністю йде від початку до кінця вистави. А наприкінці ми вже повністю ототожнюємо себе з героями, забуваємо про умовності того часу, бачимо події так, наче вони відбуваються тут і зараз.

Вперше в історії нашого театру ми зробили постановку на два повноцінних акторських склади. Наші глядачі можуть щонайменше двічі відвідати цю виставу: їм буде цікаво подивитися, як виконують ролі різні акторські ансамблі.

Насамперед, хотілося б сказати про нашого Енея. У різних складах цю роль виконують **Андрій Непийвода** і **Данило Пашенко**. Хлопці є артистами балету, але в останні роки багато вклали у свій драматичний розвиток. Їх можна побачити і в інших драматичних виставах. Їм болить тема війни, боротьби за незалежну Україну. Їхня позиція як акторів, так і громадян, у цій виставі досить чітка.

Андрія глядачі могли бачити раніше у виставі “**Гуцулка Ксеня**”, де він виконує головну чоловічу роль. А **Данило** грає у “**Веселощах Кухмістерки**”. Там у них легкі комедійні ролі. В “**Енеїді**” не лише комедійна, а й трагедійна складова, з якою вони впоралися достойно. Пишаюся внеском хлопців у виставу.

Кожен із акторів театру багато вклав у виставу і яскраво себе проявив як творча особистість. Серед них наші чарівні **Дідони** — **Оксана Дем’янів** та **Василиса Соколенко**. Вони вчилися битися на шаблях, зробили багато цікавих знахідок для вистави.

Роль **Венери** втілили наші солістки-вокалістки **Галина Татуревич** та **Людмила Болтівець**. Глядачі, які не вперше приходять до нашого театру, з нетерпінням чекали, аби побачити в ролі **Зевеса** заслуженого артиста України **Анатолія Пахомова**. Але не менш цікаво втілює цей образ і **Анатолій Піскун**.

Нашою творчою знахідкою стала **козачка**, що була в компанії троянців, які врятувалися разом з **Енеєм**. Сучасні події показали, що жінки на рівні з чоловіками борються за незалежність України. І оминуть цю тему, як на мене, було б безтактно. Образ **козачки** втілюють на сцені дві наші молоді артистки **Анастасія Потурнак** та **Катерина Березницька**.

Ще одного персонажа я не зустрічала в інших постановках, але в творі він є, **Котляревський** кілька разів звертається до нього. Це образ **Музи**. У нас його створюють **Ганна Мудра** та **Анжела Скавронська**.

Образи **Низа** та **Евріала** втілюють **Павло Ласковчук** та **Олександр Сердюк** і **Володимир Синельников** та **Богдан Чорний**.

Аж чотири персонажі створює один актор — **Роман Скорик**. Він доволі вправно зміг впоратися з цим нелегким завданням. Глядач до кінця вірить, що на сцені різні люди. А в другому складі три образи втілює **Валентин Великород**. **Роман** та **Валентин** грають **Еола**, **царя Латина** та одного з **козаків-**

троянців. А **Роману Скоріку** довелось грати ще й **Вулкана**. В іншому складі **Вулкан** — **Олександр Бригінєць**.

Будь-якому школяреві, який вивчав цей твір, запам’ятався вислів про “**злу Юнону, сучу дочку**”. І глядачеві було цікаво, хто ж створюватиме цей образ. У нашій виставі це **Марина Корогода** та **Антоніна Бригінєць**.

Дружину Латина Амата ми спершу бачимо як **люблячу і смиренну жінку**. Далі вона **божеволіє** від кохання до **Турна**. У нашій виставі цю роль виконують **Валентина Гордійчук** та **Олена Тукалова**. До речі, **Олена** тут вперше заявила про себе в драматичній ролі. Думаю, що глядачеві буде цікаво побачити її на сцені.

Також уперше в драматичній ролі у виставі з’являється **Олександр Дорощенко**. Він втілює образ одного з **козаків-троянців**, а також грає **Меркурія**.

І, звичайно ж, не можна не згадати про **головного антигероя** — **Турна**, якого по черзі втілюють **Олексій Черняк** та **Володимир Конягин**. Це нетипові для них ролі, але, як на мене, вийшли досить цікаві персонажі.

Сценографічне рішення давалося нам непросто. Основою для нього стали **мішки з піском**, з них будують **барикади**. Водночас це можуть бути **мішки з золотом**, або ті, в які нам довелось скласти своє майно, щоб **втікати від війни**... А на задньому плані можна побачити **сходи до неба**. Нав-

мисне зробили їх вищими від того місця, звідки з’являється **Зевес**. Оскільки кожен вибудовує свою долю таким чином, аби обрати власну висоту. Ти можеш опуститися донизу або піднятися до богів. Піднятися можна, якщо ти свято віриш у свою мету, йдеш до неї з чистою душею і любиш своїх побратимів як себе самого.

Крім цього, використовуємо **відеоряд**, який допомагає нам показати образ **Дезифонії**. У нашому вирішенні це образ **пропаганди**, яка сьогодні отримує людей, йдучи з екрану **телевізора**, **комп’ютера** чи **телефону**. До нас ця пропаганда тривалий час також заходила з різних екранів.

Нам не хотілося міцно триматися за фольклорний костюм, який був би правильним у контексті твору **Котляревського**, тому що автор сам змішує кілька світів, різні стилістики і періоди. Так само абсурдно було б брати тут **грецькі костюми**, оскільки тут багато **українського колориту**. Тому ми обрали більш **символічне** рішення. Кожен з костюмів має кілька деталей, які **наштовхують** глядача на певні думки.

Задоволена, що нам вдалося зробити цю виставу. Це був великий ризик, велика мрія, яку ми змогли втілити в життя.

“**Енеїда**” заповнила значну частину моєї душі. Хоча, безперечно, зупинятися в жодному разі не можна. Адже культурна боротьба завжди на часі, особливо сьогодні.

Присвята маестро Верді

Репертуар Київського національного академічного театру оперети нещодавно поповнився виставою “Квартет” у постановці народного артиста України Олександра Білозуба, який є також автором сценографічного рішення та художником з костюмів.

Постановка “**Квартет**” (за п’єсою англійського прозаїка та драматурга **Рональда Харвуда**) — це унікальна можливість для глядача побачити, як насправді актори проживають своє життя за лаштунками.

Ключову роль відіграє **любов**, яка проявляється в тому, що кожен із акторів, попри всі труднощі, підтримує один одного. Адже, їм одним відомо все, через що проходить актор на сцені та за кулісами.

Дія відбувається в пансіонаті, де живуть колишні артисти оперної сцени. Святковий концерт, який проходить щорічно 10 жовтня у день народження **Джузеппе Верді**, цього разу має принести дохід, щоб уникнути закриття закладу. Одна з інтриг вистави — оперна **діва**, співачка **Джин**, яка славиться своїм складним характером та колись була одружена з одним з мешканців пансіонату **Реджинальдом**, категорично відмовляється брати участь в концерті. Однак, вистава все ж таки відбувається...

— Продовжуємо позиціонувати себе як театр широкого профілю, ставимо вистави різні за жанрами, — підкреслює очільник Національної оперети України, народний артист України **Богдан Струтинський**. — Вистава “**Квартет**” — для старшого покоління наших акторів. Це вистава про людей, які живуть сентиментами про час, коли вони були в розквіті творчих сил. Вони не можуть позбавитися своїх певних штамтів.

Але також це вистава про те, що є **ансамблевисті**, **смейністі** у театрі.

Приємно, що у нас з’явився проект з прекрасними акторами: **Миколою Бутковським**, **Сергієм Бондаренком**, **Валентиною Донченко-Бутковською** та **Іриною Лапіною**. Диригенту **Діляверу Осману** я запропонував, аби й він був **дійовою** особою у цій виставі. Ми — музичний театр, тому у виставі присутній оркестр.

Переклад п’єси здійснила **Яна Іваницька**. Радий, що склалася наша творча співпраця, яка три-

ває вже не перший рік. Вона дуже добре знає музичний театр, партитуру. З нею легко працювати, особливо, коли перекладаємо оперету, мюзикл чи оперу.

Хоча сам цей процес перекладу завжди непростий, але цікавий. У постійному діалозі неодмінно народжується щось нове. Я не хочу, щоб переклад був калькою з оригіналу, це має бути творення чогось нового. Цього разу процес перекладу відбувся досить швидко. Щойно була перекладена перша дія — її відразу віддали в робо-

ту. Тож репетиції почалися, коли повного перекладу ще не було.

Ми не скажимося ні на що. Дякуємо всім, хто захищає нашу землю. Дякуємо ЗСУ, що ми можемо бачити один одного, спілкуватися, радіти життю і утверджувати це життя. Ми часто спілкуємося з воїнами. Вони приходять до нас на вистави. Бійці кажуть: “Нам хочеться побільше світла, аби відійти від того пекла, яке ми бачили”.

Ми розуміємо, що існує загроза цього світла. Музичний театр — це синкретичне мистецтво, яке об’єднує в собі всі види мистецтва. А музика — це мова Бога на землі!

— “**Квартет**” — це роздуми про сьогоднішнє і майбутнє. Кожен із героїв відкриває свої таємниці долі. Так, їм не пощастило в житті, але вони і надалі вірять в краще та підтримують одне одного, що так цінно та важливо в наш час. Це вистава про **любов**! — зазначив режисер-постановник **Олександр Білозуб**. — Без перебільшення скажу, що цей проект мене просто врятував у наш нелегкий час. Ми намагалися створити позитивний настрій. Думаю, що глядач це відчувє.

Хотілося б окремо згадати про **Джузеппе Верді**, про якого йде мова у виставі. Коли йому було 26 років, він втратив дружину і двох дітей. За життя написав 26 опер. Фаталізм його творчості вражає. Ще за життя заповідав, щоб гонорари за постановки його творів перераховувалися для будинку літніх лю-

дей, який він відкрив у **Мілані**. Також заповідав поховати його біля цього будинку. Ця вистава потрібна і для того, щоб не забувати **грандіозної** людини, яка є для мене **ідеалом** людини й митця.

— Хочу потішитися за своїх колег, — продовжив розмову головний диригент театру, заслужений діяч мистецтв України **Сергій Дідюк**, — тому що прем’єра у театрі — це завжди радість. Це як довгоочікувана дитина — ти її виношуєш, очікуєш появи на світ. Радий за свого колегу **Ділявера Османа**, який представляє цей проект на сцені не лише як диригент, а й як актор.

— Коли мені запропонували участь у цьому проекті, я звісно ж погодився, — зізнався диригент-постановник, заслужений діяч мистецтв України **Ділявер Осман**. — На репетиції **Олександр Білозуб** мені сказав: “Музики у виставі буде небагато, але тобі треба стати актором”. Спочатку я трохи розгубився (*усміхається*), адже ми, диригенти, сидимо в ямі і ніхто нас не бачить. Ми тільки диригуємо. А сама вистава — це лише вершина айсбергу, яку бачать глядачі. Зараз у них з’являється можливість побачити, як відбуваються репетиції, як ми свариємося...

Коли готували виставу, то спочатку йшлося про **веселі** речі, а в кінці завжди **плакав**... Думаю, що наша нова постановка торкнеться **сердця** кожного.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

УГКЦ оголосила, що Різдво в 2023 р. святкуватиметься 25 грудня

Архієрейський синод УГКЦ, провівши попередні консультації з духовенством та монашеством нашої Церкви про нарізну потребу реформи літургійного календаря УГКЦ в Україні, а також зважаючи на душпастирські рації, вирішив:

А. УГКЦ в Україні перейти з 1 вересня за новим стилем (початок Індикту) 2023 року Божого на новий стиль для нерухомих свят із збереженням чинної Пасхалії.

Б. Для тих парафій чи поодиноких громад, які відчувають себе ще не готовими до такого кроку (за окремим благословенням єпархіального єпископа), залишити можливість літургійного життя за юліанським календарем на період до 2025 року Божого”.

Про це йдеться у 5-й постанові синодальної сесії (ухвалено 1–2 лютого на 93-й сесії Архієрейського синоду УГКЦ), про що розповів Глава УГКЦ Блаженніший Святослав в етері “Живого телебачення”.

Зміна стосується лише т. зв. нерухомих свят, Пасхалії залишається по-старому.

“Ми переходимо на новий стиль для нерухомих свят 1 вересня. 1 вересня буде тільки 1 вересня. Так само, як, скажімо, є Новий рік, потім кажемо – Старий Новий рік, 1 січня і 14 січня. Богу дякувати, що ми від цього вже відійдемо, і не буде в нас старого і нового початків церковного року – 1 вересня ми розпочнемо новий церковний рік за григоріанським календарем для нерухомих свят”, – оголосив Блаженніший.

Відповідаючи на запитання, чи суспільну дискусію довкола календаря не звужено лише до святкування Різдва, Глава УГКЦ сказав: “Я б підкреслив ще сильніше. Це не тільки Різдво... Таким чином, ця календарна реформа у нас стосується усіх свят. Тому нам справді потрібно буде перелаштуватися трохи на новий, я б сказав, лад щодо їхнього святкування. Бо треба всім розуміти, що ми будемо посвячувати воду на свято Богоявлення 6 січня”.

Кир Святослав висловив надію, що ті переговори, які ведуться всіма гілками християнства, у контексті приготування до відзначення в 2025 році 1700-річчя першого Вселенського собору, що відбувся в Нікеї від 29 травня до 25

серпня 325 року, на якому, власне, було визначено календарні принципи церковного життя і встановлено час святкування Великодня у першу неділю після першої повні по весняному рівноденні (Нікейський символ віри було оприлюднено 19 червня), прийдуть до спільного рішення – і Великдень святкуватимемо всі разом.

Глава Церкви нагадав, що в УГКЦ домовилися – календарна реформа відбудеться тоді, коли до цього дозріють віряни. Суспільна дискусія засвідчила, що люди готові до переходу на новий календар, і Церква на це відгукнулася. Обгрунтовуючи перехід на григоріанський календар, глава УГКЦ зізнався, що ще давніше Церква виставила внутрішній критерій: переходити на новий стиль варто, коли перехід схвалюватимуть більше 70%. Теперішні ж опитування показують, що нині перехід підтримують більше 90% вірних УГКЦ.

“В останньому півріччі відбулася зміна. Ще на початку 2022 року питання календаря розділяло українців. Пізніше, зокрема через війну, питання календаря вже не так розділяло, як об’єднувало людей. Одноставність українців почала зростати”, – констатував Кир Святослав.

Водночас, як повідомив Блаженніший Святослав, для окремих парафій за їхнім проханням можуть надавати дозволи на дотримання старого календаря – “даємо час, щоби вони дозріли”.

З вільної мережі

Синод ПЦУ винесе питання про загальну календарну реформу на розгляд Архієрейського Собору в травні

У зв’язку з рішенням УГКЦ щодо календаря мав би нагадати, що Синод ПЦУ вже ухвалив рішення, що громади, які бажають перейти на новий стиль – можуть це зробити за відповідною процедурою.

Також питання про загальну календарну реформу винесе на розгляд Архієрейського Собору, який збереться в травні.

До 1 вересня, коли починається новий церковний рік, час ще є. На мою думку, як одного з членів Архієрейського Собору, є всі аргументи та підстави прийняти позитивне рішення, одночасно забезпечивши можливість громадам, які цього бажають, зберегти попередню календарну традицію.

Бо досвід реформ у минулому свідчить: проблеми виникають там, де реформа впроваджується “в одну мить”, без підготовки, “згори” та без можливості альтернативи для тих, хто не готовий до її сприйняття.

Дотепер наша Церква діяла в душі протилежному: поступовість, обмірковування всіх аргументів, надання альтернативи. Впевнений, що саме такий шлях найкращий.

Хочу розібрати три популярні аргументи ПРОТИ календарної реформи. Усі вони пов’язані з Єрусалимською Церквою.

Перед тим, як перейти до них, зазначу цікавий історичний факт: Єрусалимська Церква ОСТАННЬОЮ перейшла на окреме святкування Різдва Христового 25 грудня, ще в середині VI століття тримаючись більш давнього звичаю святкувати Різдво Христове і Богоявлення в один день, 6 січня. Тобто, на сприйняття в Єрусалимі календарної реформи знадобилося майже 2 століття.

А тепер до аргументів.

1. Власне – сам факт того, що в Єрусалимі тримаються старого календаря. Раз там так роблять – то вони “щось знають”, чи їхня традиція “більш давня”.

Насправді причина зовсім інша та цілком прозаїчна. Зветься вона “статус-кво”.

Це – усталений за попередні століття порядок використання святих місць загалом і храму Воскресіння та Гробу Господнього зокрема. Як відомо, вони поділені між низкою християнських сповідань (православні, католики, копти, вірмени) за часом використання і простором.

Статус-кво склався на основі

календарної різниці, яка виникла ще у XVI ст.

Якщо (коли) Єрусалимський Патріархат прийме новоюліанський календар, як це зробили всі сусідні Церкви і всі Церкви грецької традиції – виникне проблема зміни статус-кво, коли треба буде наново визначати, коли і як використовувати святі місця в свята, які випадають одночасно. Зміна статус-кво – це революція. А революції не хоче ніхто. Тому і календар залишається незмінним.

2. “Благодатний вогонь сходять за юліанським календарем, тому він правильний”.

По-перше, міфологія навколо церемонії Святого світла поширена значною мірою в Московському патріархаті. Грецькою мовою ніхто не називає вогонь Великої суботи – благодатним, але Святим світлом, яке символізує світло від гробу, що засяяло в момент Воскресіння Христового. Світло засяяло, а не вогонь загорівся!

Однак це інша тема. Сама церемонія Святого світла звершується у Велику суботу за Пасхалією, якої дотримуються всі Помісні Церкви, в тому числі ті, які дотримуються новоюліанського календаря.

Отже, календарна реформа не торкається дати обчислення Великодня (і Великої суботи перед ним), тому і за “старим”, і за “новим” стилем – це буде один і той самий день.

3. “На Фаворі хмара сходиться на Преображення 19 серпня, а Йордан повертає свою течію 19 січня, тобто на свята за юліанським календарем”.

Не розбираючи навіть саму сумнівну достовірність того, що такі “календарні чудеса” справді відбуваються (поява хмари над горою чи зміна течії в річці час від часу можливі будь-де), маємо сказати, що навіть якби таке справді ставалося щороку в ті самі дні, то не є більш логічним пояснити це тим, що саме в такі дні вірні святкують? А не навпаки.

Тобто що Бог являє знак своєї милості тоді, коли свято. І коли святкуватимуть на 13 днів раніше, то і знаки ці можуть явитися у час святкування, а не по цифрі на календарі.

Підсумовуючи може сказати, що жоден з цих трьох аргументів насправді не має ваги для заперечення прийняття новоюліанського календаря.

Свєстратій ЗОРЯ,
Митрополит Білоцерківський,
заступник голови Управління
зовнішніх церковних зв’язків
ПЦУ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприйняття” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Сенс Банк”, р/р UA 3030034600002600 2016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Филенко Любов Миколаївна – 1210 грн.
2. Стасюк Галина Мирославівна – 1000 грн.
3. Ющенко Микола Іванович – 300 грн.
4. Котляревська Ніна – 200 грн.
5. Кропивницький Мирослав Степанович – 500 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)
Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

279-39-55

Літературна редактура

Галина ДАЦЮК

Коректорка

Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” – 30617

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.